ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΡΗΓΑ ΠΑΛΑΜΗΔΗ 4, ΤΗΛ. 30.297 ||| ΙΔΡΥΤΗΣ: Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ||| ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΩΝ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ||| ΣΑΒΒΑΤΟ 3 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1940

ΘΥΜΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΜΑΛΑΚΑΣΗ

Ἄλλοτε ἔφερα στὴν ἀνάμνηση, ἢ καλύτερα στὴ γνώση τῶν ἀνθρώπων πού διψοῦν ἀπὸ νάματα Κασταλιανῆς κρήνης, μερικοὺς ὡραίους καὶ βαθυστόχαστους στίχους τοῦ ἀείμνηστου Παπαδιαμάντη. Ἀλησμόνητοι θὰ μοῦ μείνουν οἱ παρακάτω:

Σταυρὸς ἀστράφτει καὶ σπαθὶ σιμά του.
Ψυχῶν κοπάδι φτερουγίζει ἐκεῖ,
Ἁγίων μελίσσι γύρω κατοικεῖ·
Κ' ἄγγελοι ἀμόνουν στ' ὄνομά του.

Ἐκεινὸς εἶνε ἡ ἐλπίς μας, ὁ Μεσσίας
Ἐκεινὸς τοῦ γένους ὁ ἐκδικητής.
Ὅπου κοιμᾶται στὰ ὑπόγεια τῆς
Ἁγίας τοῦ Θεοῦ σοφίας.

Καὶ θὰ ξυπνήσει νὰ χαροῦν σιμά του
Καὶ οἱ ὅσοι μὲ τὰ πρόσωπα χλωμά
Καὶ οἱ μάρτυρες στὰ στήθεια τὰ βερμὰ
Ἀπ' τὴν πορφύρα τοῦ αἱμάτου...

Καὶ σὺ ἄμποτε μὲ τόσους πονεμένους,
Στὴν ὕστερη ὥρα πρὶν ἀναστηθεῖς
Νὰ σ' ἀξιώσει ἡ χάρις νὰ βρεθεῖς
Στὴ μυστικὴ χαρὰ τοῦ Γένους...

Αὐτοὶ εἶναι οἱ τελευταῖοι στίχοι τοῦ ἐλεγείου στὴν πολύκλαυστη βασιλοπούλα Ἀλεξάνδρα. Ἐκεῖ τὴν δραματίζεται ὁ μεγάλος Παπαδιαμάντης, ἀνάμεσα στοὺς πονεμένους τῆς αἰωνίας ἀνθρωπότητας.

* * *

Ἔχω ἐδῶ πά, στὰ μάτια μου μπροστὰ καὶ ἕνα τρυφερότατο τοῦ Φιλύρα τραγούδι, ἀπ' τὰ πλιὸ χαρακτηριστικὰ καὶ ἀπὸ τὰ λιγώτερο γνωστό. Δὲν εἶναι παρὰ δυὸ στροφές. Τὸ ἀντιγράφω. Ἐκβαθέων, ἐπιγράφεται:

Λαῦρο μοτίβο πού ἅρπαζες μέσ' στὴ μαγεία τῆς νιότης,
Πρὸς τὸν ἄγνον ἀπόκοσμο ὑπέρνικα τὴν ψυχή μου.
Πλημμύρας ζωῆς ἀπόσταγμα, τῆς φλογερῆς, τῆς πρώτης,
Λῶρο θεῶν, χάρη θνητοῦ, ἡ μόνη ἀπαντοχή μου,

Πάλι θ' ἀνέβεις μέσα μου, τάχα σὰν ξεχασμένος,
Σὰν τὸ πουλὶ μέσ' στὴν αὐγή, σκαλὶ σκαλὶ τὸ κλῶνι:
Μαργαριτάρι στὸ γιαλό, πού πάντα ἐκεῖ ἀφησμένο,
Κῦμα ἀπ' τὰ φύκια τὸ κυλᾶ κι' ἔμπρος στὸ φῶς τὸ ὑψώνει...

* * *

Ἐπειδὴ δὲν κρατῶ καμμιὰ χρονολογικὴ σειρὰ. κι' αὐτὸ γιατὶ δὲν κάνω διάκριση τῶν ποιημάτων πού, κατ' ἐμέ, εἶναι ἄξια νὰ ζήσουν στὴν ἐπιθυμία τοῦ πνεύματος, παίρνω ἀπὸ τὸ σχετικὸ χαρτοφυλάκιό μου, ἔτσι στὴν τύχη, ὅ,τι τὸ χέρι μου τραβᾶ καὶ τὸ παραθέτω. Καί, νά, τώρα ὁ Ἐρασιτέχνης τοῦ Πολυλᾶ, πραγματικὰ ὡραιότατο τραγούδι, μ' ὅλα ἀκόμα καὶ τὰ μερικά του γλωσσικὰ κουσούρια. Χαίρω τώρα πού μοῦ δίνεται ἀφορμή, νὰ ξαναπῶ πώς πολὺ λίγο μ' ἐπηρεάζουν αὐτὰ τὰ πράγματα. Καὶ ἄλλοτε εἶπα πώς τὰ ψεγάδια ἑνὸς καλοῦ ποιήματος μὲ λυποῦν, ἀλλὰ δὲ μὲ κάνουν νὰ ἀρνηθῶ καὶ νὰ ἀποσιωπήσω. Νὰ λοιπὸν ὁ Ἐρασιτέχνης τοῦ Πολυλᾶ:

Ὅταν στὰ βάθη τῆς νυχτὸς μὲ περιζώνει
Αὔρα θαλάσσης, οὐρανοῦ καὶ γῆς εἰρήνη,
Τὸ πνεῦμα πού στὴν ταραχὴ τοῦ κόσμου σβύνει,
Σιγὰ τὴ μυστικὴν ζωὴν του ἀνανεώνει.

Τῶν πάθων ὅλων καὶ πωθῶν ἀγάλια οἱ πόνοι
Παύουν, καθὼς στὸν νοῦν ἁπλώνεται εὐφροσύνη,
Ὁ αἰθέρας, πού ἀρχῆθεν ἡ ψυχή μου κλείνει
Ἥσυχη ὁρμή, πρὸς κόσμον ἄλλον μὲ φτερώνει

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5)

ΝΕΑ ΦΑΝΕΡΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑΣ

ΤΟΥ ΚΛΕΩΝΑ ΠΑΡΑΣΧΟΥ

Νέοι ποιητές, σὲ ποιήματά τους καὶ σὲ θεωρητικά τους γραφτά, μεταχειρίζονται καὶ δείχνουν φανερὴ συμπάθεια γιὰ τὴν καθαρεύουσα. Ποιητὲς πού ἀνήκουν ὄχι μόνο σὲ ὁρισμένη σχολή, ἀλλὰ πού ἀκολουθοῦν τοὺς πιὸ διαφορετικοὺς δρόμους. Εἶναι καιρὸς πού διαβάζουμε στίχους καὶ πεζὰ ἑλλήνων ὑπερρεαλιστῶν γραμμένα σχεδὸν στὴν καθαρεύουσα, ἀλλὰ καὶ ἕνας νέος μαλλαρμεϊκὸς ποιητὴς διαλαλοῦσε τελευταία, μὲ θέρμη φανατικοῦ, τὴν αἰσθητικὴ ὑπεροχὴ τῆς καθαρεύουσας ἐν σχέσει μὲ τὴ δημοτική. Τὴ θέρμη αὐτὴ τὴ συνάντησα κι ἄλλοτε. Συγκεκριμένα μοῦ θύμισε ἕνα ἐπεισόδιο πολὺ χαρακτηριστικό, πού ἔγινε ἐδῶ κ' ἑφτὰ χρόνια, ὅταν ἑτοιμάζαμε τὴν ἔκδοση τοῦ «Σήμερα». Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς συγκεντρώσεις τῆς ὁμάδας, πού θάβγαζε τὸ περιοδικό, ἔγινε πιὸ ἐπίμονος λόγος γιὰ γλώσσα, γλωσσικὸ ζήτημα, γιὰ ποιητὲς καθαρευουσιάνους καὶ δημοτικιστές. Καὶ δὲ θὰ ξεχάσω μὲ τί ὀξύτητα, μὲ τί πεῖσμα, μὲ τί βίαιο καὶ φανατικὸ τόνο, ἕνας ὑπερρεαλιστὴς λογοτέχνης, σηκώθηκε καὶ μέσα στὴν ἀρκετὰ δικαιολογημένη ἔκπληξη ὅλων μας, ἔβαλε τοὺς καθαρευουσιάνους ποιητὲς πολὺ πιὸ ἀπάνω ἀπὸ τοὺς δημοτικιστές.

Αὐτὴ ἡ ἐρωτοτροπία μὲ τὴν καθαρεύουσα δὲ μοῦ φαίνεται γιὰ εἶναι φαινόμενο νέο στὴ λογοτεχνία μας. Ἴσα-ἴσα, νομίζω ὅτι δὲν ἔλειψε ποτέ, ἀκόμα, ὅταν προσέξεις καλὰ τὰ πράγματα, καὶ στὰ χρόνια τῆς πιὸ ἀδιάλλακτης ψυχαρικῆς περιόδου. Ὁ κ. Μαλακάσης, ἐδῶ καὶ λίγες μέρες, ὁμολογοῦσε ὅτι εἶχε πάντοτε αἰσθανθεῖ τὸν πειρασμὸ τῆς καθαρεύουσας, ἀνάφερε, μάλιστα, ὅτι τὸν ἴδιο πειρασμό, σὲ πολὺ μεγαλείτερο βαθμό, αἰσθάνθηκε, κατὰ καιρούς, καὶ ὁ Παλαμᾶς. Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη, βέβαια, ν' ἀναφέρω ποιητὲς καὶ πεζογράφους, ἀπὸ τὸν Κάλβο ὡς τὸν Παπαδιαμάντη καὶ τὸν Καβάφη, πού, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀκριβῶς αὐτὸ πού λέμε καθαρευουσιάνικη συνείδηση, διατήρησαν, ὡστόσο, πάντα στενώτατα καὶ πολὺ γκερδιακὰ «συναλίκια» μὲ τὴν καθαρεύουσα.

Δὲ βρισκόμαστε λοιπὸν μπροστὰ σὲ νέο φαινόμενο· ἔχουμε νὰ κάνουμε μ' ἕνα παλιὸ φαινόμενο, ὀταθερὸ στὴ λογοτεχνία μας καὶ πού τώρα τελευταῖα φανερώνεται πάλι. Ἀξίζει, ὅμως, φυσικά, νὰ ρωτήσουμε ἂν τὸ φαινόμενο αὐτὸ ὀφείλεται σὲ βαθύτερα αἴτια ἢ ἂν δὲν εἶναι, μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα, πού βλέπουμε στὶς μέρες μας, μόδα ἁπλή, ἕνας ἀκόμα τρόπος, πού μεταχειρίζονται μερικοὶ νέοι λογοτέχνες, γιὰ νὰ κινήσουν τὴν προσοχή, γιὰ ν' ἀποχτήσουν μιὰ εὔκολη καὶ φανταχτερὴ ἰδιοπροσωπία, γιὰ νὰ βγοῦν, μὲ κάθε θυσία, ἀπὸ τὴν ἀφάνεια. Θ' ἄξιζε καὶ νὰ ἐγκληματίσεις ἀκόμα, λέει κάπου ὁ Σελίν, γιὰ νὰ ρίξεις ἀπὸ πάνω σου τὴ σιχαμερὴ φτώχια. Νομίζω ὅτι μερικοὶ νέοι ποιητὲς δὲ θὰ δίσταζαν καὶ τὴ νλώσσα τοῦ Μιστριώτη νὰ νράψουν γιὰ νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴ σιχαμένη ἀφάνεια.

Στὸν Κάλβο ἡ καθαρεύουσα εἶναι στοιχεῖο ὀργανικό. Μεταχειρίζεται λέξεις, τύπους, ἐκφράσεις τῆς καθαρεύουσας, ὄχι γιὰ νὰ φαντάξει, γιὰ νὰ ξεχωρίσει, γιὰ νὰ κάνει κάτι πού δὲν ἔκανε ἄλλος, ἀλλὰ γιατὶ ἡ ποίησή του γεννιέται μὲ ὁρισμένα καθαρευουσιάνικα συστατικά, γιατὶ τὰ συστατικὰ αὐτὰ ἐκφράζουν ὅ,τι βαθύτερο ἔχει ἡ προσωπικότητά του, καὶ τὸ ἐκφράζουν, σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψή του, σύμφωνα, ὡς ἕνα σημεῖο καὶ μὲ τὴ δική μας ἀντίληψη, ποιητικά. Θρεμμένος μὲ τοὺς κλασικούς, ἔχοντας ἀνασάνει, ἂν ὄχι ἀποκλειστικά, ἀσφαλῶς, ὅμως, μὲ φανερὴ προτίμηση στὴν ἀτμοσφαίρα τους, καλλιτεχνικὴ καὶ ἠθική, ὁ Κάλβος δὲ βιάζει καθόλου τὸν ἑαυτό του, ὅταν μεταφέρει στὴν ποίησή του καὶ γλωσσικὰ στοιχεῖα τῶν κλασικῶν. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ βρίσκονται σὲ βαθύτατη ἁρμονία μὲ τὴ φύση του, σὲ τέλεια τονικὴ ἀνταπόκριση μὲ τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ συναισθήματά του, εἶναι οἱ λεκτικοὶ τρόποι πού ἐκφράζουν πιστότερα τὴν προσωπικότητά του. Τὰ ἀσυναίρετα, τὰ ὁμηρικὰ καὶ πινδαρικὰ ἐπίθετα, οἱ μετοχὲς τοῦ παρακειμένου, ἀκόμα καὶ οἱ ἀρχαϊκὲς λέξεις, πού φτιάνει, τόσο σύμφωνες μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ποίησής του, πόσο ὅλ' αὐτὰ φαντάζουν σὰν ἀναγκαῖα, σὰν τὰ μόνα, θάλεγε κανείς, πλαστικὰ σώματα, πού ντύνουν τὴν αὐστηρότητα, τὴν ὑψηλὴ ἔξαρσή του, τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴ λυρικὴ μεγαληγορία, τὰ λογῆς ἠθικὰ γνωρίσματα, πού προσδιορίζουν τὸν δημνικὸ χαρακτῆρα τῆς ποίησής του. Καὶ ὅμως, μολονότι στοιχεῖο τόσο ὀργανικό, ἡ καθαρεύουσα, καὶ στὸν Κάλβο ἀκόμα, δίνει, ὥρες-ὥρες, κάτι τὸ «λόγιο», τὸ σοφό, τὸ ψυχρό, τὸ πολὺ ἐπίσημο, τὸ σχεδὸν «ἀκαδημαϊκό». Τόσο κ' ἑνὸς μεγάλου ποιητὴ ἡ πνοὴ δὲ μπορεῖ νὰ θερμάνει, πέρα ὡς

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5)

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμαστε ἀπὸ τὸ ἴδιο μίγμα, ἄλλα εἴμαστε ἀπροπαράσκευοι γιὰ νάμαστε ἀδελφοί. Ἀνθρωπότητα σήμερα θὰ εἰπεῖ τὸ σύνολο πολλῶν ἐγώ πού τείνουν σὲ διάφορες κατευθύνσεις, ἀντί, ὁφοῦ ἔχουν κοινὴ μοῖρα, νὰ τείνουν τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο, τὸ ἄτομο πρὸς τὸ σύνολο, ὅπως τὸ μέλος πρὸς τὸ σῶμα, γιὰ ν' ἀποχτηθεῖ μιὰ συνοχὴ ἀνάμεσα στὶς κοινωνίες, στὰ ἔθνη, ἀνάμεσα στὴν ἀνθρωπότητα, ἕνα σῶμα μὲ βάση τὶς ὑποστασιακὲς δυναμικότητες τοῦ ἀτόμου πού λέγεται ἄνθρωπος, καὶ πού καθένα τους χωριστά, ἐκπροσωπεῖ τὴν οὐσία, τὴ δύναμη, ἐκπροσωπεῖ τὶς ἀνάγκες καὶ τὸ αἴτημα ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας. Ἔτσι, δημιουργήθηκε ἕνα χάος ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, πού τὸ γιομίζει ὁ πανικός, ἡ δυστυχία, ἡ ἀλλοφροσύνη, ὁ πόλεμος. Τὰ ἄτομα τείνουν σ' ἐξωτερικὲς καταχτήσεις, ἐνεργῶντας γιὰ λογαριασμό τους, σὰ νὰ μὴν ὑπάρχει κανεὶς ἄλλος στὸν ἔξω κόσμο ἐξὸν ἀπὸ τὸ ἀτομό τους Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἀποτελοῦν ἐὔκολο ἔδαφος. Ἡ ἠθικὴ τῆς τυφλῆς δύναμης καὶ τῆς δραστηριότητας δὲν ὑφίσταται τὸν ἔλεγχο καμμιᾶς ἠθικῆς. Ἐνῶ ἀντίθετα ἡ ἐσωτερική μας κατάχτηση, θὰ μᾶς ὁδηγοῦσε στὴ σύλληψη μιᾶς πλατύτερης ἠθικῆς, θὰ μᾶς προσέγγιζε

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5)

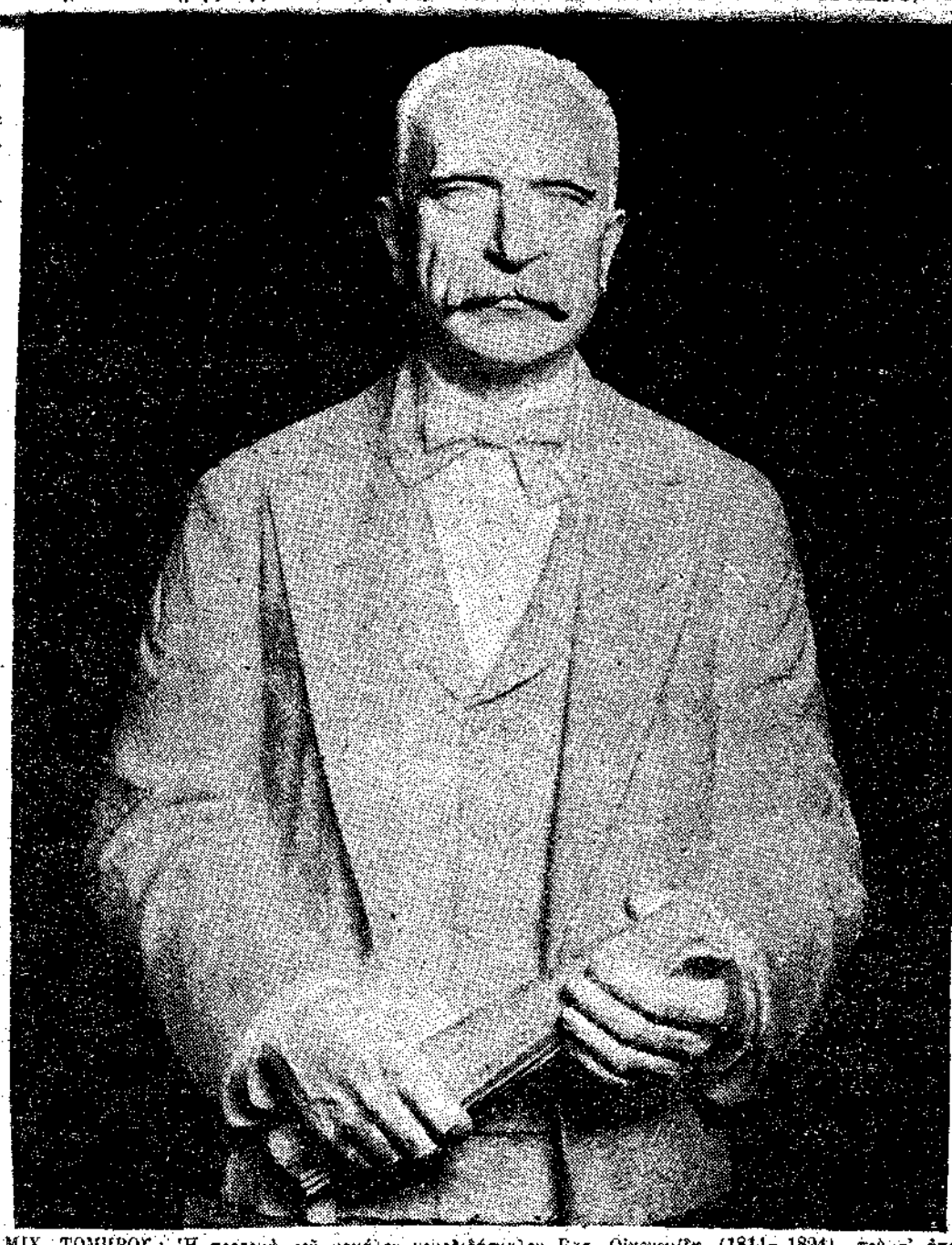

ΜΙΧ. ΤΟΜΙΡΟΥ: Ἡ προτομὴ τοῦ μεγάλου νομοδιδάσκαλου Βασ. Οἰκονομίδη (1814—1894), πού τ' ἀποκαλυπτήρια της θὰ γίνουν στὴ γενέτειρά του Βυτίνα, στὶς 14 Σεπτεμβρίου.

ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΜΙΧ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΥ κ. Γ. ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΥ

Ο ΘΑΛΕΡΟΣ ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ

Οἱ ταχτικοὶ περιπατητὲς τοῦ Ζαππείου, τὶς ὧρες ποὺ ὁ ἥλιος χαίνεται στὸν ὁρίζοντα, μέσα σὲ μιὰν ἀποθέωση χρωμάτων, στὰ μονοκάτ βειλινά τοῦ Σαρωνικοῦ, θὰ ἔχουνε συναντήσει συχνὰ στοὺς μονοχίκους περοιπάτους των ἕναν θαλερὸ πρεσβύτη, μὲ πλούσια κι' ὁλόλευκη κόμη, μ' εὐγενική φυσιογνωμία καὶ λαμπαδιαστὸ παράστημα, μὲ κάτι τὸ ἐκλεπτυσμένο καὶ ἀριστοκρατικὸ στὴν ἐμφάνισή του, νὰ περιδιαβάζει ἀπόκοσμος καὶ ὡραῖος, σὰν ἀπίθανη βειλινὴ ὑπτασία, κάτω ἀπὸ τὶς δεντροστοιχίες τοῦ κήπου. Δὲν ποδαείκεται γιὰ κανέναν ἄγνωστο «τύπο» ποὺ ἀγαπᾶ τὴ μοναξιὰ καὶ τὶς ρομαντικὲς περιπλανήσεις τὶς ὧρες αὐτές, ποὺ ἡ ψυχή, ἀποσταμένη ἀπὸ τὸ μόχθο τῆς ἡμέρας, παραδίνεται στοὺς ὁ·κοὺς της κόσμους, τὸ στοχασμὸ ἢ τὴν ὀνειροπόληση. ἀλλὰ γιὰ ἕναν ποιητή, τὸν κ. Μιχ. Ἀργυρόπουλο, γνωστότατο στὴν Ἀθηναϊκὴ κοινωνία ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν ἐξεχωριστή του ἐμφάνιση, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ δημόσια δράση του, τόσο στὸν πολιτικό, ὅσο καὶ στὸν πνευματικὸ στίβο.

Δικηγόρος, πολιτευτὴς ἐπὶ χρόνια, ἄνθρωπος κοινωνικὸς μὲ ἀδιάκοπη καὶ ζωηρὴ δράση, ὁ κ. Ἀργυρόπουλος μοιράζει τὸν ἑαυτό του μὲ μιὰ ζωτικότητα ποὺ διατηρεῖται ἀμείωτη ἀκόμα καὶ σήμερα, στὰ ὑπερεβδομηνταπέντε χρόνια τοῦ καὶ ποὺ κατατάλησαι ὅποιον τὸν πλησιάζει, — στὶς κοινωνικὲς καὶ φιλολογικές του ἀπασχολήσεις. Κι' αὐτὲς οἱ τελευταῖες δὲν εἶναι λίγες. Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας «Λογοτεχνῶν», ἔχοντας πάρει τὴν ἐπίλυση τῶν λογοτεχνικῶν μας ζητημάτων σὰν προσωπική του ὑπόθεση, ποιητὴς μὲ ἀσβεστη διάθεση, ἀνεξάντλητος κι' ἀκούραστος, ὁ κ. Ἀργυρόπουλος εἶχαι ἕνα ἔξοχο, παράδειγμα ἀνθρώπου ποὺ ἀφιέρωσε ὅλη τοῦ τὴ ζωὴ κι' ὅλες τοῦ τὶς δυνάμεις στὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ Ἰδεανικοῦ. Ἡ θαλερότητὰ του εἶναι θαυμαστή, ὅπως ἐπίσης θαυμαστὸ εἶναι καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ δείχνει γιὰ ὅλα τὰ σύγχρονα λογοτεχνικὰ προβλήματα, ἀκόμα κι' ἐκεῖνα ποὺ ἀπὸ τὴ ἰδιοσυγκρασία κι' ἀπὸ παράδοση δὲν μπορεῖ νὰ τὰ δεχτεῖ μὲ συμπάθεια.

Ἡ ποίησή του, ἄλλωστε, μὲ τὸν γνήσιο «ἀνατολίτικο» χαρακτήρα, ἡ κλίση στὴ διάθεση καὶ πωση στὴν παραδόσιθη τῆς μορφῆς, ἡ τόσο γνωστή, ὥστε νὰ περιττεύει ἀπὸ τοῦτες τὶς στῆλες ἡ κάποια πλατύτερη ἐξέταση τῆς, μελάει ἀπὸ μόνη της γιὰ τὶς προτιμήσεις του, ποὺ θὰ μᾶς τὶς ἀναπτύξει κι' ὁ ἴδιος παρακάτω, ἀπαντώντας στὰ διάφορα ἐρωτήματα ποὺ τοῦ θέσαμε, γιὰ νὰ βοηθήσουμε νὰ ἑλοκληρώσει τὴν πνευματικὴ του φυσιογνωμία. Τὸν ἐπισκέπτομαι ἕνα πρωινὸ στὸ δικηγορικό του γραφεῖο καὶ τὸν παρακαλῶ νὰ μὲ βοηθήσει στὴ δύνθεση τοῦ «πορτρέττου» τοῦ. Ἐξενεστάτα ὁ κ. Ἀργυρόπουλος δέχεται νὰ ὑποβληθεῖ σ' αὐτὸ τὸν κόπο· καὶ κάθεται στὸ...ἐδολὸ τῆς "δημοσιογραφικῆς ἀνάκρισης" ἡλοιεθῆς· πρόθυμος, πνικιλίζοντας τὴ συνομιλία μὲ τὸ ἀθέριστο χιοῦμορ τοῦ, μὲ τὶς πλούσιες ἀναμνήσεις του, μὲ παρατηρήσεις γιὰ σύγχρονα πρόσωπα καὶ πράγματα, ποὺ δεῖχνοὐνε πόσο γι' αὐτὸν ἡ φιλολογία εἶναι μιὰ δεύτερη ζωή, ἴσως πιὸ ἀληθινὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη, τοῦ δικηγόρου καὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου.

ΟΙ ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΙ

— Γεννήθηκα, μοῦ λέει, στὴν Ἰωνικὴ Σμύρνη. Τώρα Ἰζμίρ. Παράξενο: Καὶ στὰ παλιὰ χρόνια τ' ὀνομὰ της γραφότανε μὲ ζῆτα.

— Πότε γεννήθηκατε;

— Τὰ λιξιαρχικὰ βιβλία τῆς Σμύρνης ἐκάησαν, μαζὶ μὲ τὰ σ'ὰ·α τῆς στὴ μεγάλη φωτιὰ τοῦ 1922. Πέρασαν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ πρωτόβα τὸ φῶς, καὶ δὲν θυμᾶμαι τὸ πότε. Σίγουρα ὅμως πολὺ ἀπὸ τὸ 1865...

— Ποῦ περάσατε τὰ παιδικά σας χρόνια;

— Τὰ παιδικά μου χρόνια, μαζὶ μὲ τὰ ἀνδρικὰ καὶ ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ μεσοκοπικὰ τὰ πέρασα στὴν πατρίδα μου ἕως τὰ 1922. Ἀναμηνήσεις ἡ καλλίτερα ἀνάμνηση: Στὴν εὐτυχισμένη «πατριαρχικὴ», ὅπως λέγαμε ἐκεῖ, οἰκογένειαι τῶν γονιῶν μου, (+1897 ὁ πατέρας μου Δημήτριος, +1910 ἡ μητέρα μου Χρυσηΐς) καὶ τῶν ἀδελφῶν μου,—ἐξοχωριστὸς μου ὁ Ἱπποκράτης, ποὺ ἔφερσαι ὅλη τοῦ τὴ ζωὴ κι' ὅλες τοῦ τὶς δυνάμεις στὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ Ἰδεανικοῦ. Ἡ θαλερότητὰ του εἶναι θαυμαστή, ὅπως ἐπίσης θαυμαστὸ εἶναι καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ δείχνει γιὰ ὅλα τὰ σύγχρονα λογοτεχνικὰ προβλήματα, ἀκόμα κι' ἐκεῖνα ποὺ ἀπὸ τὴ ἰδιοσυγκρασία κι' ἀπὸ παράδοση δὲν μπορεῖ νὰ τὰ δεχτεῖ μὲ συμπάθεια.

Ἡ ποίησή του, ἄλλωστε, μὲ τὸν γνήσιο «ἀνατολίτικο» χαρακτήρα, ἡ κλίση στὴ διάθεση καὶ πωση στὴν παραδόσιθη τῆς μορφῆς, ἡ τόσο γνωστή, ὥστε νὰ περιττεύει ἀπὸ τοῦτες τὶς στῆλες ἡ κάποια πλατύτερη ἐξέταστή της, μελάει ἀπὸ μόνη της γιὰ τὶς προτιμήσεις του, ποὺ θὰ μᾶς τὶς ἀναπτύξει κι' ὁ ἴδιος παρακάτω, ἀπαντώντας στὰ διάφορα ἐρωτήματα ποὺ τοῦ θέσαμε, γιὰ νὰ βοηθήσουμε νὰ ἑλοκληρώσει τὴν πνευματικὴ του φυσιογνωμία. Τὸν ἐπισκέπτομαι ἕνα πρωινὸ στὸ δικηγορικό του γραφεῖο καὶ τὸν παρακαλῶ νὰ μὲ βοηθήσει στὴ δύνθεση τοῦ «πορτρέττου» τοῦ. Ἐξενεστάτα ὁ κ. Ἀργυρόπουλος δέχεται νὰ ὑποβληθεῖ σ' αὐτὸ τὸν κόπο· καὶ κάθεται στὸ...ἐδολὸ τῆς "δημοσιογραφικῆς ἀνάκρισης" ἡλοιεθῆς· πρόθυμος, πνικιλίζοντας τὴ συνομιλία μὲ τὸ ἀθέριστο χιοῦμορ τοῦ, μὲ τὶς πλούσιες ἀναμνήσεις του, μὲ παρατηρήσεις γιὰ σύγχρονα πρόσωπα καὶ πράγματα, ποὺ δεῖχνοὐνε πόσο γι' αὐτὸν ἡ φιλολογία εἶναι μιὰ δεύτερη ζωή, ἴσως πιὸ ἀληθινὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη, τοῦ δικηγόρου καὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου.

ΟΙ ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΙ

— Γεννήθηκα, μοῦ λέει, στὴν Ἰωνικὴ Σμύρνη. Τώρα Ἰζμίρ. Παράξενο: Καὶ στὰ παλιὰ χρόνια τ' ὀνομὰ της γραφότανε μὲ ζῆτα.

— Πότε γεννήθηκατε;

— Τὰ λιξιαρχικὰ βιβλία τῆς Σμύρνης ἐκάησαν, μαζὶ μὲ τὰ σ'ὰ·α τῆς στὴ μεγάλη φωτιὰ τοῦ 1922. Πέρασαν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ πρωτόβα τὸ φῶς, καὶ δὲν θυμᾶμαι τὸ πότε. Σίγουρα ὅμως πολὺ ἀπὸ τὸ 1865...

— Ποῦ περάσατε τὰ παιδικά σας χρόνια;

— Τὰ παιδικά μου χρόνια, μαζὶ μὲ τὰ ἀνδρικὰ καὶ ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ μεσοκοπικὰ τὰ πέρασα στὴν πατρίδα μου ἕως τὰ 1922. Ἀναμηνήσεις ἡ καλλίτερα ἀνάμνηση: Στὴν εὐτυχισμένη «πατριαρχικὴ», ὅπως λέγαμε ἐκεῖ, οἰκογένειαι τῶν γονιῶν μου, (+1897 ὁ πατέρας μου Δημήτριος, +1910 ἡ μητέρα μου Χρυσηΐς) καὶ τῶν ἀδελφῶν μου,—ἐξοχωριστὸς μου ὁ Ἱπποκράτης, ποὺ ἔφερσαι

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

— Δὲν ἔχετε νὰ μᾶς διηγηθεῖτε ἄλλα ἐπεισόδια ἀπὸ τὴ ζωή σας;

— Ἄλλα ἐπεισόδια: Πῶς, ἄφωνα... Ὁρίστε: 1886. Γυρισμός μου ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ὅπου ὑποδύασα τὰ ἐλληνορικὰ καλλιεργώντας καὶ τὰ μεσοελληνικὰ γράμματα στὴ μεταβατικὴ ἐκείνη περίοδο: Ἑλληνικὸ πλὴν καρδιὰ στὸ λιμάνι τῆς Σμύρνης. Μιὰ ἀτμόσφαιρα ὁλόγυρα στὸν τόπο, μὲ δυὸ ἀντίμαχα ρέματα ἀντιθέτων ἠλεκτρισμῶν. Κάποια λέξη ποὺ μοῦ ἄφηνε ὁ ἀγωνιστὴς ἀφεντικός μου, ἀπὸ τὴν ἀστατη ἕδρα τῆς Ἀθήνας κοὶ τὸ ἀντίκρυσμα τῆς γαλανόλευκης σημαίας στὸν τόπο τῆς σκλεβιάς· ἕνα γράπωμά μου ἀπὸ τοὺς ἀστυνομικοὺς, καὶ πρὶν πάρει εἴδηση τὸ Κονσολέτο μου, γιὰ νὰ μὴ μπερδέψουν πιότερο τὰ πράματα, μιὰ αὐστηρὴ ἐπίπληξη, ὅμως μὲ κουφὸ κι' αὐτὴ χαμόγελο,—τὸ θυμᾶμαι ἀκόμα μὲ ἀναλυτικὴ κρύνωμοσύνη—ἀπὸ μέρος τοῦ...ραμποῦ, τοῦ σαγγελέα μακαρίτη Ἀροτοείδη Γιοργαντζόλογλου, ποὺ κατέλησε στὴν ἔγκριση: «Νὰ φύγετε, κύριε, τώρα ἀπ' ἐδῶ καὶ νὰ πάτε νὰ μάθετε ὁ·πως πρέπει τὰ τουρκικά, γιὰ νὰ μὴ τὰ μιλᾶτε ἀπρόσεχτα, ὅπως δὲν πρέπει!» Ἐκαταλάβατε;...

Ἐκατ·ἔλαβα, καὶ πολὺ καλὰ μάλιστα. Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ διακόψω τὸν σεβαστὸ συνομιλητή μου ἀπὸ τὴν τόσο ἐνδιαφέρουσαν αὐτὴν ἐναθίφηση νοῦ κάνει στὰ περασμένα τοῦ χρόνια. Τὸν ἀφήνω, λοιπόν, νὰ συνεχίσει τὴν κινηματογραφικὴν αὐτὴ θεώρησι τῆς ζωῆς του:

—1908. Τὸ Νεοτουρκικὸ Σύνταγμα μὲ τὰς συνεπείας του... Μιὰ ἀπ' αὐτὲς καὶ ἡ πρόσκαιρη καὶ μόνο φαινομενικὰ πραγματικὴ ἐλευθεροτυπία, χάρις στὴν ὁποία μπόρεσα κι' ἐγὼ νὰ ἐπικοινωνῶ εἰλικλότερα μὲ τὸν Ἀθηναϊκὸ τύπο, ὅπου ἔγραφα, ἀπὸ τὰ 1882, πρῶτα πρῶτα στὸ «Μὴ χάνεσαι»—καὶ νὰ γράφω, χωρισταί, ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν σειρὰ τῶν «Τραγουδιῶν» τοῦ Γένους, ποὺ τὰ συνεπλήρωσα στὸ 1913. Καὶ ἀν θέτε μάλιστα μερικὰ ἀπ' τὰ τραγούδια μου αὐτὰ τὰ δημοσίευσε στὸν ἴδιο τόπο, τὴ Σμύρνη, καὶ τὸν τόπο τοῦ τόπου, σὰν νὰ ἤτανε ἑλληνικά! (Τὰ «Λουλούδια τῶν Βουνῶν», ἡ «Βαγγελίστρα», τὰ «Πιστόλια τῆς Λαμπρῆς» κλπ.). Σύγκαιρα ἐξέπασε καὶ κάποια πολυθόρυβη τότε δημοσιογραφικὴ καμπάνια μου στὴν ἐφημερίδα «Ἀθῆναι» τοῦ Πόπε: Συνάντευξίς μου μετὰ τοῦ Δόκτορα Ναζίμ, ἀποκαλυπτικὴ τοῦ ἀγνώστου ἀκόμη γιὰ τὸν ξένο κόσμο προγράμματος τῶν Νεοτουρκων, καθὼς καὶ ἕνα ποιητικό μου «Γράμμα στὸν Ντανούντσιο», ποὺ πρωτοδημοσιεύτηκε στὴν «Ἀκρόπολι» (1910), τοῦ Γαβριηλίδη καὶ σὲ Ἑλληνογαλλικὴ ἀπότυπο ὑστερότερα. 1912 — 1913. Νέαι πολιτικαὶ ξεκαθαρισμέναι κατευθύνσεις: Μπούκοτάζ, διώξεις καὶ μιὰ ἀπέλασίς μου, πρώτη, σ'π' τὴ Σμύρνη γιὰ πληρωμὴ τῆς ἰδεολογίας μου (γραμμένης ἡ ἀγραφης). Καταφυγή μου στὰς Ἀθήνας ὅπου βρίσκω τὸν καιρὸ νὰ ἐκδώσω τὰ «Τραγούδια τοῦ Γένους», μὲ τὸ ψευδώνυμο Ρήγας Ραγιάς, κἠ εὐθὺς ἔπειτα φεύγω ταξιδιώτης γιὰ τὰ Μπαλκάνια, μετὰξὺ τῶν δύο πολέμων, μὲ τὴ συντροφιὰ τοῦ Γιάλλου φιλέλληνος Μ·χ. Παγιαρές, ποὺ εἶχε γράψει τὸ Imbroglio Macedonien, κἠ ἀπ' ἐκεῖ φεῦρα ἀνταποκρίσεών μου στὶς Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες καὶ κάποτε... καὶ στὶς Σμυρναϊκές! ("Ἕνας τόμος ἐτοιμος, στὴ συρτάρι, μὲ τὸν τίτλο: «Ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὰ Μπαλκάνια» περιμένει τὴ σειρά του...ποὺ ἐπέρασε!)

Καὶ τὸ γοργὸ ἀστὸ φίλμ τῆς τόσο πλούσιας σὲ δράση ζωῆς τοῦ κ. Ἀργυρόπουλου συνεχίζεται:

—1914. Μεγάλος πόλεμος μὲ δυνατὸ ἀντίκτυπο καὶ στὴν Ἀνατολή. Καθαρισμὸς τῶν Ἰωνικῶν καὶ Αἰολικῶν παραλίων ἀπὸ ὅ,τι Ἑλληνικὸ «Ballayez moi la côte». Κάποια δεύτερη, πρόσκαιρη ἀρτή, μαζὶ μὲ ἄλλους, ἀπέλασίς μου χάρις ποικιλίας (1915) σ' ἕνα νησὶ τοῦ Αἰγαίου. Ἐπιστροφή μου κι' ἀποκλεισμός μου στὴ Σμύρνη. Μέσα στὴ σιωπὴ τῆς νύχτας, ἀπόμερα, ὅταν δὲν ἐταράσσετο ἀπὸ στρατιωτικὸς αἰφνιδιασμός, κάποτε καὶ θορρετὰ ἀπὸ φῶς τῆς ἡμέρας, μὲ τὴ βοήθεια ἑνὸς ἀχώριστου μου τότε φίλου, τοῦ ν α ρ γ ι λ έ, συγκεντρωμένος στὸν ἑαυτό μου, εὑρισκε τὸν καιρὸ νὰ συμπληρώνω τὰ «Τραγούδια τῆς Ἀναταλῆς» (ποὺ τ' ἀρχισα ἀπ' τὰ 1887 στὴν «Ἑβδομάδα» καὶ πρὶν) καὶ νὰ καταστρώνω τὸ «Ἡμερολόγιον ἑνὸς Σμυρναίου», ὅπου μέρα μὲ τὴ μέρα περνᾶ ἡ ζωὴ μου δετὴ μὲ τὴν ὁλόγυρα ζωὴ τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπὸ τε ἡ μ ε ρ ο λ ό γ ι ο αὐτό, ποὺ ἕνα μεγάλο μέρος του κατόρθωσα νὰ διασώσω γιὰ τὰ χρόνια 1912—18, ἔχουν δημοσιευθεῖ ἀποσπάσματα σὲ "Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες. 1919. Σύγκορμος καὶ σοῦρτος στὴ νεοελληνική ἀνάσταση. Δευτέρα σειρὰ «Τραγουδιῶν τοῦ Γένους». 1922. Ἀπρίλιος. Φόβοι, κοῦμοι, κλάμματα καὶ ἰκεσίαι στὰς Ἀθήνας μὲ τὴν εὐκαιρία ταξιδιοῦ μιᾶς ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν τύχη τῆς Σμύρνης. Γυρισμὸς μὲ ψεύτικες ἐλπίδες... Τέλος Λόγουστου 1922: Γενικὸ ξεκλήρωμα, μὲ φευγὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἐσοῦσα πιὰ πίσω μας ὁ τόπος. Τὸν ζωντανεύω μέσα μου μὲ τ' «Ἀνιστόρητα» (1925) καὶ τὰ «Τραγούδια τῆς Ἀνατολῆς» (βασδεῖο Ἀκαδημίας, 1931), κι' ἀπὸ τότε τὸν ὁ·ραματίζομαι, κάθε φορὰ ποὺ σπιθοβολᾶ μονοαξὶ μου μὲς στὸ δίτοιο τεζογράφημά μου «Χρονικὰ τῆς Ἀναταλῆς». Πλάϊ σ' αὐτὰ ἔνω τελειωμένο καὶ τὸ «Ψυχορράγημα τῆς Σμύρνης», ἕνα μέρος τοῦ ὁποίου ἔχει δημοσιευθεῖ στ' «Ἀθηναϊκὰ Νέα».

Κοὶ ὁ ποιητὴς ποοσθέτει:

—"Ὅλα αὐτὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς μου, συνυασσμένα νὰ τὰ ἐπεισόδια τοῦ τόπου μου.

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΟΥ

— Πότε πρωτογράψατε καὶ τί;

— Πρωτόγραψα στὰ θρανία τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, κάτω ἀπὸ τὸ δίδαγμα τοῦ μεγάλου δ α σ κ ά λ ο υ μου Μ. Παραγίκα (1878—79), ἡρωικοὺς θεματογραφικοὺς στίχους. Ἔπειτα, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποφοίτησή μου, ἐδημοσίευσα στὸ περιοδικὸ τοῦ Συλλόγου «Ἀνατολὴ», τὸ πρῶτο ποίημά μου, γραμμένο στὴ δημοτικὴ γλῶσσα τοῦ Βαλαωρίτη (1879).

—Πῶς γράφετε;

—Ὅταν βρίσκω τὸν καιρό. Ἀτυχῶς αὐτὸς δὲν περμένει...τὴν προτίμησή μου. Φεύγει τρέχοντας, ἐν δὲν τὸν προφθάσω, ὅπως ὁ μακαρίτης Παπαδιαμάντης, ποὺ ἔτρεχε νὰ προφθάσει τὸν "Ἡλιο, ποὶν νὰ δύσει...

—Ἔχετε ἀνέκδοτην ἐργασία;

—Ἀνέκδοτη ἐργασία μου εἶναι ὅσα ἀνέφερα ἀπὸ πάνω, σὲ πολὺ «Χρονικὰ Ἀναταλῆς», «Ἡμερολόγιο», «Ψυχορράγημα» — μιὰ ποιητικὴ συλλογὴ ποὺ συμπληρώνεται μοναχὴ της μὲ τὰ· «Στερνὰ Τραγούδια» μου. (Βλέπε καὶ «Νέα Ἑστία» 1939, 1940) καὶ μιὰ συλλογὴ Ξ έ ν ω ν μεταφρασμένων τραγουδιῶν (Μυσσέ, Ρολλινὰ, Ρατισδῶν, Μαίτερλιγκ, Φιρδεῶν κλπ.). Ἐπίσης, συμπλήρωνα τὰ παλιὰ καὶ σχεδιάζω ἕνα ἀνατολικὸ ρομάντζο —ἄν δγεῖ πέρα. Ἔχω ἐπίσης ἕτοιμη καὶ μιὰν ὅλλη ποιητικὴ συλλογή, τὰ «Ξεχασμένα ἀξέχαστα».

Τὸ ἐρώτημά μου γιὰ τὰ μελλοντικὰ δημιουργικὰ του ἀνειρα, ὁ κ. Ἀργυρόπουλος τὸ βρίσκει ὀξύμορο! Ὡστόσο, μοῦ ἀπαντᾶ:

—Ἀπὸ φθάνει ν' ἀποτελειώσω καὶ τυπώσω τὸ πρὸ γρήγορο ὅ,τι ἔτοιμο ὡς τώρα. Βαθὺς στοχασμὸς καὶ σκοπὸς μου νὰ δώσω ὅ,τι μπορῶ ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, ὕστερ' ἀπὸ τὴ Δύση...

—Καὶ οἱ προτιμήσεις σας;

—Προτιμῶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς, παλαιοὺς καὶ νέους, οὔτε θ' ἀναφέρω ἐπιδεικτικὰ τὸν "Ὁμηρο, τοὺς Τραγικοὺς, τὸν Δάντη, τὸν Σαιξπῆρο, τὸν Σολωμὸ καὶ μαζὶ μ' αὐτοὺς τὸν Παλαμᾶ. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀναφέρω καὶ τοὺς ἄλλους.

—Γιὰ τὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία τί γνώμη ἔχετε;

—Ἡ λογοτεχνία ἐφούντωσε σὲ προκοπὴ καὶ σὲ πρόοδο τὰ τελευταῖα χρόνια μὲ τὴν ἄνθηση τῆς δημοτικῆς. Πρώτη στὰ Μπαλκάνια καὶ ὄχι ἀπὸ τὶς ὑστερνὲς στὴν Εὐρώπη, ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ μοῦ μένει, καιρὸς νὰ διαβάζω καὶ νὰ συγκρίνω, κατὰ τὴν ταπεινή μου γνώμη, χωρὶς καμμιὰ κριτικὴ ἀξίωση. Ἔτσι καὶ δὲν ἔχω κα νένα λόγο ἀντίθετο γιὰ τὴ φροντὶ πὼς δὲν ἔχει «δυνατότητα γιὰ νὰ ἐξελιχτεῖ», ἀν μάλιστα, ἀντιχειμαινόμενα, ὑποστηριχτεῖ μὲ κάποιο σύστημα καὶ ἀπὸ ἡ οἰκονομική, κι' ἐνθαρρυντικὴ πλευρὰ τῆς ὑπόκειμενικῆς αὐτῆς δυναμικότητας.

Στὴν ἐρώτησή μου ἀν ἐμπνέεται ἀπὸ τὴ ζωὴ ἢ ἀπὸ τὰ βιβλία, μοῦ ἀπαντᾶ πὼς ἐμπνέεται πάντα ἀπὸ τὴ ζωὴ «καὶ ἀπὸ τὰ βάθη της καὶ ἀπὸ τὰ δλόγυρά της, φαινόμενα καὶ πράγματα...» Καὶ προσθέτει:

—Τὸ βιβλίο εἶναι τὰ ματονιάλια μὲ τὰ ὁποῖα δυνάμωσα καὶ δυναμώνω τὴν πνευματικὴ δράσι μου.

—Ὕστερα ἀπὸ ἐκεῖνα τὴν ποοτὶ μησή του στὴν Πόλη, ποιητὴ Σαιαντῆ, ποὺ, καθὼς εἶναι γνωστό, τὸν ἔχει μεταφράσει κιόλας, καὶ προχωροῦνε σὲ κανονδρὰν πλευρά, θὰ ἤθελε νὰ ζεῖ σὲ μιὰν ἐλληνικὴ ἐποχὴ τῆς ἀνθρωπότητας καὶ σὲ ποία.

—Μὰ θέλει καὶ ρὶστιμὰ; μοῦ λέει. Στὰ χρόνια ποὺ ὁ·οίκοκμαι καὶ μὲ τὴν κατάνια τῆς Μοίτας; Θέθελα νὰ ξοδσα στὴν πολιά μου ἐποχή. Τί ὠφελεῖ ἡ ἀπάντηση! Ὑπόσ'ε τοόπος νὰ πραγματοποιηθεῖ; Ὄχι. Τὰ λοιπὰ εἶναι φιλοσοφία...

—Τὶ ταξίδια ἔχετε κάμει;

—Ἔκανα πολλὰ στὴν Ἀνατολὴ καὶ στὴ Δύση. Ὅμως τ' ὁμοσέαιτο μρὸ εἶναι ἡ περιοδεία ποὺ ἔκαμα μὲ ἑλληνικὸ πολεμικὸ καράβι στὴν Ἑλλάδα, νησιὰ καὶ στερεὲς, κατὰ τὰν ἐρτασμὸ τῆς Ἑκατονταετηρίδας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας: ὡς ἐκπροσωπος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων. Ὦ! ἀλλημόνητο δρᾶμα τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ματιῶν, καὶ σὲ τέτοια ἀτμοσφαῖρα!

—Πῶς θλέπετε τὴ γυναῖκα;

—Ἡ γυναῖκα; Πρώτης δυνάμεώς ἠλεκτρισμὸς γιὰ τὸν λυρισμό, ἐεχωριστά, ὅταν ἡ γυναῖκα δὲν εἶναι μονο σάρκα. Σάρκα καὶ ψυχὴ μαζὶ τὸν γεννοβολοῦν. Λίσθηση καὶ ἀσθημα.

—Καὶ μιὰ τελευταία ἐρώτηση: Ποιὸ εἶναι τὸ ἀνειρό σας γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας;

Ἡ ἀπάντησή "παρ' ὅλο τὸν παιχνιδιάρικο τόνο της, εἶναι γεμάτη ἀπογοήτευση:

—Τὶ νά πῶ καὶ τὶ πίστη νὰ ἔχω γιὰ τὴν ἀνθρώποτητα. Ὕστερα ἀπὸ τὴ σημερινὴ κατάσταση! Σᾶς παρακαλῶ νὰ μ' ἐρωτήσετε γι' αὐτὸ ἄλλοτε, στὸ μέλλον, ὅταν θὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ δεῖ πιὸ καθαρὰ πίσω ἀπὸ τὰ πυκνὰ σύννεφα ποὺ ἐσήκωσε καὶ σηκώνει ὡς τὸν οὐρανὸ αὐτὴ τὴ λεγομένη ἀνθρωπότης, κατὰ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ της! Τώρα.. χαίρετε!

Καὶ ὁ κ. Ἀργυρόπουλος, μ' αὐτὴ τὴν τελευταία του λέξη, κλείνει μόνος του τὴ συνομιλία μας. Δὲν ἔχω, παρὰ νὰ μαζέψω τὰ χαρτιά μου καὶ νὰ φύγω, ἀφοῦ πρῶτα εὐχαριστήσω τὸν εὐγενικὸν ποιητὴ γιὰ τὴν καλοσύνη καὶ τὴν προθυμία μὲ τὴν ὁποία μὲ δέχτηκε.

Γ. ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Ὁ κ. Μὶχ. Ἀργυρόπουλος.

Ἡ χυρο. τοῦ μανοῦλικα
ὅσο βρίσκα. γιὰ τὸ μυ δι ἀχοῦ
χαμμρλιὰ Ἀνατολῆς
ἐς βασογμ. κα ὁ ἀνοῦ μα δι ἀχοῦ
μὲ τὰ μέλα μὲ δι ἀχοῦ, ὁ μὲ σὴ·
ὁ μὲ τὰ μέλα μὲ δι ἀχοῦ, ὁ μὲ σὴ·
ὁ μὲ τὰ μέλα μὲ δι ἀχοῦ, ὁ μὲ σὴ·
ὁ μὲ τὰ μέλα μὲ δι ἀχοῦ, ὁ μὲ σὴ·

Προβλήματα τῆς τέχνης

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Β'.

ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ Δ. ΒΙΤΣΩΡΗ

Ἂν ἡ δημιουργία καὶ οἱ ἐπιδιώξεις τῶν καλλιτεχνῶν πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθοῦν μέσα στὶς εἰδικὲς συνθῆκες τοῦ τόπου, ὥστε ἡ τέχνη νὰ παρουσιάζει μεγαλύτερη συνοχὴ μεταξὺ τῶν καλλιτεχνικῶν ἐπιδιώξεων καὶ τοῦ κοινοῦ, ἰδιαίτερα προκειμένου περὶ τῶν πλαστικῶν τεχνῶν πρέπει νὰ μὴν ὑποτιμᾶται ἡ σημασία τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντα. Ἐνα ποίημα καλὸ μπορεῖ νὰ γραφεῖ κάτω ἀπὸ ὁποιεσδήποτε προϋποθέσεις. Οἱ πλαστικὲς τέχνες ἀπαιτοῦν εἰδικοὺς ὅρους καὶ τὰ ἀπαραίτητα μέσα ποὺ νὰ ἐπιτρέπουν μιὰ συνεχῆ καὶ ἀποκλειστικὴ ἀποσχόληση μὲ τὴν τέχνη. Εἶναι ἡ πνευματικὴ ἐκβλήσιση ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ στοιχεῖα ὑλικά.

Ὅσο καὶ ἂν θέματα πιρόμοια εἶναι ἀχάριστα, εἴτε ἀπλοϊστέρα αἰσθητικὰ θέματα πραγματεύονται, εἴτε ἀπαγγελματικὰ ζητήματα θέτουν, εἶναι αὐτὰ ποὺ ἔχουν τὴν πρώτη θέση στὴ δημοσιότητα καὶ ἐπιβάλλεται ν' ἀφησουμε ὅ,τι εἶναι ὀπωκειμενικό, καλλιτεχνικὸ πρόβλημα, γιὰ ἄλλες στιγμές. Γιατὶ ἐξακολουθώντας νὰ μιλοῦμε χωρὶς ἐπίγνωση τῆς πραγματικότητας καὶ τοῦ περιβάλλοντος, ἐπιτείνουμε τὴ σύγχηση καὶ συντελοῦμε σὲ μιὰν ὑ·σκοπῆ φθορά,χωρὶς καμμιὰν ἐλπίδα γιὰ μελλοντικότερη ἀνάκαμψη τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἐπιπέδου. Ὑπάρχουν ἐποχὲς εὐτυχισμένες, ποὺ ὅλα εἶναι προετοιμασμένα γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸ πέταγμα τοῦ καλλιτέχνη στὶς ψηλότερες ἐκβλήσσεις τῆς τέχνης, καὶ ἐποχὲς ποὺ πρέπει νὰ τεθεῖ ὁ πρῶτος θεμέλιος λίθος. Ἡ συστηματικὴ ἐξέλιξη τῆς τέχνης σὲ μεγαλύτερα καλλιτεχνικὰ κέντρα προϋποθέτει αὐτὴ τὴ βαθμιαία καὶ φυσιολογικὴ ἀνάκαμψη, ποὺ συνεπάγεται ἕνα κοινὸ ἐὐρότερο, προετοιμασμένο νὰ δεχθεῖ σὰν ἀνάγκη ὅ,τι ξεφεύγει ἀπὸ ἕνα μέτριο καλλιτεχνικὸ ἐπίπεδο. Ἡ ἑλληνικὴ πραγματικότητα εἶναι διάφορη καὶ δὲν μποροῦσε παρὰ αὐτὴ νὰ εἶναι, μέσα στὰ λίγα χρό

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ κ. Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

3.

ΟΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟ ΝΙΚΙΑ

Ἐξάλλου παρεγορίες πιστευτές, λέγοντας πώς ἔχανε ἀπὸκλειστεῖ στὴ Σφακτηρία δὲ θέλησε αὐτὸς ὡς στρατηγὸς νὰ τοὺς κρατήσει αἰχμαλώτους, κι ὅταν τοὺς αἰχμαλώτισαν οἱ ἄλλοι, αὐτὸς τοὺς ἐλευθέρωσε καὶ τοὺς ἔβωσε πίσω, ἀπὸ φιλία στοὺς Λακεδαιμόνιους. Ὁ Νικίας, πρὸσθετε ἀκόμα, δὲν ἔπεισε τοὺς ἰδίους, ἂν καὶ φίλος τους, νὰ μὴ συμμαχήσουν μὲ τοὺς Βρυαστοὺς καὶ μὲ τοὺς Κορινθίους, ἐνῶ ἐμπιοδίζει, ὁ σους ἀπ' τοὺς "Ελληνες τὸ θέλουν, νὰ γίνουν φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, ἂν αὐτὸ δὲν ἀρέσει στοὺς Λακεδαιμόνιους. Ἀλλ ἐνῶ ἐπικρατοῦσε ἀπ' αὐτὰ κακὴ διάθεση γιὰ τὸ Νικία, ἔφτασαν πρέσβεις ἀπὸ τὴ Λακεδαίμονα, σὰ νὰ τοὺς ἔστελνε ἡ τύχη, φέροντας ἀπὸ κεῖ προτάσεις λογικὲς καὶ λέγοντας πὼς ἤρθαν ἀπὸ κεῖ μὲ ἀπόλυτη ἐξουσιοδότηση γιὰ κάθε συμβιβαστικὴ καὶ δίκαιη λύση.

ΕΝΑ ΤΕΧΝΑΣΜΑ ΠΟΥ ΔΕ ΔΕΧΝΕΙ ΚΑΙ ΤΟΣΗ ΕΝΤΙΜΟΤΗΤΑ

Τοὺς δέχτηκε ἡ βουλὴ (1) καὶ ἀφοῦ ἔγινε ἡ σύγκληση τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Φοβήθηκε τότε ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ τὰ κατάφερε νὰ ρθοῦν σ' ἐπαφὴ μαζί του οἱ πρέσβεις. "Οταν ἀντιμάθηκαν, τοὺς εἶπε : «Τί ποθατε, Σπαρτιᾶτες; Δὲν ξέρετε πὼς ἡ βουλὴ φέρνεται πάντα μὲ μετριοπάθεια καὶ μὲ φιλοφροσύνη σ' ὅσους παρουσιάζουνται μπροστά της, ἐνῶ ὁ λαός(2) ἔχει μεγάλες ἰδέες καὶ τὰ μεγάλα κυνηγά; "Αν ὁμολογήσετε πὼς ἤρθατε ἐδῶ ἐξουσιοδοτημένοι γιὰ τὸ καθετί, ὁ λαός, προσταζόμενος κι ἐξαναγκαζόμενος σας, θὰ σᾶς φερθεῖ ὅπως πρέπει. Ἐλᾶτε, λοιπόν, ἀφῆστε κατὰ μέρος αὐτὲς τὶς ἀπερισκεψίες: ἂν θέλετε νὰ βρεῖτε μετριοπάθεια στοὺς Ἀθηναίους καὶ νὰ μὴν ἐξαναγκαστεῖτε σὲ τίποτε χωρὶς τὴν ἔγκρισή σας, μιλῆστε μὲ τέτοιον τρόπο γιὰ τὰ ζητήματά σας, σὰ νὰ μὴν ἔχετε καμμιὰ ἐξουσιοδότηση. Θὰ σᾶς βοηθήσουμε ἄλλωστε κι ἐμεῖς, ποὺ ἔχουμε φιλία μὲ τοὺς Λακεδαιμόνιους.» Αὐτὰ ποὺ εἶπε τὰ ἐπικύρωσε μὲ ὅρκο καὶ τοὺς ἀποτρἀνηξε ἀπὸ τὸ Νικία. Ἐκεῖνοι, γεμάτοι ἐμπιστοσύνη πρὸς αὐτόν, ἐθαύμαζαν τὴν ἱκανότητά του καὶ τὴ φρονιμάδα του, ποὺ δὲν τοὺς φαινόταν συνηθισμένη. Τὴν ἄλλη μέρα συγκλήθηκε ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου καὶ παρουσιάστηκαν οἱ πρέσβεις. "Οταν ὁ Ἀλκιβιάδης τοὺς ρώτησε μὲ πολλὴ φιλοφροσύνη γιὰ ποιὸ σκοπὸ ἔχουν ἔρθει, δὲν ἀνάφεραν πὼς εἶχαν πληρεξουσιότητα. Ἀμέσως τότε ὁ Ἀλκιβιάδης τοὺς ἐπιτέθηκε μὲ φωνὲς ὅλο θυμό, σάμπως νὰ τὸν ἀδικοῦσαν καὶ ὄχι νὰ τοὺς ἀδικοῦσε, ἀποκαλώντας τους ἀναξιόπιστους καὶ ἀστατοτρόπους τὸ τέλος, ἀνθρώπους ἀνεύθυνους καὶ ἀνεύθυνους ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀφοῦ δὲν ἤρθαν οὔτε γιὰ νὰ πράξουν, οὔτε γιὰ νὰ ποῦν τίποτε πωστό. Μὲ τὶς ἀποκαλύψεις αὐτὲς ἀγανάχτησε ἡ βουλὴ καὶ ὁ λαός, ἐνῶ ὁ Νικίας, ποὺ δὲν ἤξερε τὴν ἀπάτη καὶ τὴν κατεργαριά, ἔμεινε κατάπληχτος καὶ κατεστενοχωρημένος ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ αὐτῆ τῶν πρέσβεων(3).

ΤΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΤΟΥ

Ἀφοῦ διώκτηκαν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀνακηρύχτηκε στρατηγὸς ὁ Ἀλκιβιάδης, ποὺ ἔκαμε χωρὶς ἀρνοποιρία τοὺς Ἀργείους, τοὺς Μαντινεῖς καὶ τοὺς Ἠλείους συμμάχους τῶν Ἀθηναίων(4). Κανένας δὲν ἐπιδοκίμαζε τὴ μέθοδο τῆς ἐνεργείας του· ὡστόσο δὲν εἴτανε μικρὸ ἐκεῖνο ποὺ πραγματοποίησε. νὰ διαιρέσει καὶ ν' ἀνασταπώσει ὅλη τὴν Πελοπόνησο σχεδὸν, καὶ μέσα σὲ μιὰ μέρα νὰ φέρει τόσες ἀσπίδες ἀντιμέτωπες τῶν Λακεδαιμονίων, στὴ μάχη τῆς Μαντινείας(5). Σ' ἀπόσταση μεγάλη ἀπ' τὴν Ἀθήνα, τοὺς τράβηξε σ' ἕναν ἐπίφοβο ἀγώνα, ὅπου τίποτε τὸ σημαντικὸ δὲν πρόσφερε τὸν Λακεδαιμονίων ἡ νίκη ποὺ κερδίσανε, σὲ περίπτωση ὅμως ἀποτυχίας, θάτανε δυσκολότατο νὰ γλυτώσει ἡ πατρίδα τους. Ἀμέσως ὕστερ' ἀπ' τὴ μάχη, ἐπιχείρησαν οἱ λεγόμενοι Χίλιοι(6) νὰ καταλύσουν στὸ "Αργος τὸ πολίτευμα τὸ λαοκρατικὸ καὶ νὰ ὑποτάξουν τοὺς πολίτες. Πῆγαν ἐκεῖ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ καταλύσανε τὴ λαοκρατία. Μὰ ὅταν τὸ πλήθος ἀρματώθηκε καὶ ἐπικράτησε ξανά, ἔτρεξε ὁ Ἀλκιβιάδης κι ἐξασφάλισε τὴ νίκη στὸ λαό. Τοὺς ἐκατάφερε συνάμα νὰ κατεξάσουν τὰ μακρὰ τείχη πρὸς τὴ θάλασσα κι ἑνώνοντας τὴν πόλη τους μ' αὐτή, νὰ τὴν ἐξαρτήσουν ἀπόλυτα ἀπ' τὴ δύναμη τῶν Ἀθηναίων. Τοὺς ἔφερε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μαστέρους καὶ λιθοξέχους κι ἔδειξε κάθε προθυμία ἀπέναντί τους, ἀποχτώντας εὐγνωμοσύνη καὶ ἐπιρροή, τόσο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅσο καὶ γιὰ τὴν πατρίδα του.

Η ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΥΟ ΗΓΕΜΟΝΩΝ

Τὸ ἴδιο κατόρθωσε ἡ ἀρετὴ καὶ τῶν Πατρῶν νὰ ἑνώσουν τὴν πολιτεία μὲ τὴ θάλασσα, ἐπεκτείνοντας τὰ τείχη τους(7). Κάποιος εἶπε τότε στοὺς κατοίκους τῶν Πατρῶν: «Οἱ Ἀθηναῖοι θὰ σᾶς καταποιοῦν.» Μπορεῖ, ἀπεκρίθηκε ὁ Ἀλκιβιάδης, ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ κι ἀπὸ τὰ πόδια, ἐνῶ οἱ Λακεδαιμόνιοι θὰ σᾶς καταποιοῦν ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ μονομιάς.» Στὸ μεταξὺ ἀνακάλεσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ βαστιοῦνται γερὰ ἀπὸ τὴ στεριὰ καὶ νὰ φυλάνε τὸν ὅρκο ποὺ εἴταν ὑποχρεωμένοι νὰ δίνουν ἀνέκαθεν στὸ ἱερὸ τῆς Ἀγραύλου(8). Γιατὶ ὀρκίζουνταν ἐκεῖ γιὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς νὰ λογαριάζουν τὰ στάχαρα, τὰ κριθάρια, τὰ κλήματα καὶ τὶς ἐλιές, παίρνοντας ἐντολὴ νὰ κάνουν ἰδιοκτησία τοὺς τὸν ἥμερο κι εὔφορο τόπο.

ΕΙΧΕ ΜΑΝΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ

XVI. Ἀλλὰ κοντὰ στὶς δημόσιες αὐτὲς πράξεις καὶ στὰ λόγια τοῦ, στὴ φιλοπατρία καὶ τὴν ἱκανότητά του, φανέρωνε, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, μιὰ τρυφηλότητα στὸν τρόπο τῆς ζωῆς του, ἀκολασία στὰ φαγοπότια καὶ στοὺς ἔρωτές του, θηλυπρέπεια στὰ φορέματά του τὰ ἀπὸ γνήσια πορφύρα, ποὺ τ' ἀνάσερνε μὲς στὴν ἀγορά, καὶ πολυτέλεια ὑπερπτικὴ. Στὰ σκάφη τὰ πολεμικὰ πελεκοῦσε τὸ κατάστρωμα γιὰ νὰ κοιμᾶται πιὸ μαλακά, ἁπλώνε τὰ στρώματά του πάνω σὲ λουρὶά(9) καὶ ὄχι σὲ σανίδια, καὶ κατασκεύαζε ὁλόχρυση ἀσπίδα ποὺ δὲν εἶχε καμμιὰ παράσταση ἀπὸ τὶς καθιερωμένες, παρὰ τὸν "Ερωτα κεραυνοφόρο. Βλέποντας αὐτὰ οἱ ἐπίσημοι τῆς πολιτείας, ὄχι μονάχα τὸν ἀποστρέφουνταν καὶ δὲν τὸν ὑποφέρναν, ἀλλὰ φοβοῦνταν συνάμα τὶς ἀναμελιὲς καὶ τὶς παρανομίες του, συμπτώματα παράξενα κι' ἀντάξεια τυράννων(10). Ὁ Ἀριστοφάνης, παρασταίνοντας ὄχι ἀδέξια τὴν ἀδυναμία τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδη, ἔγραψε τὰ ἑξῆς :

Τὸν πόθεῖ, τὸν μισεῖ, μὰ θέλει νὰ τὸν ἔχει(11)

Ἀκόμα πιὸ πολὺ τὸν θίγει μὲ τὸν ἀκόλουθο ὑπαινιγμό:

Μὴν τρέφεις προπαντοῦ στὴν πολιτεία λιονταρι·
ἀλλ' ἂν τὸ τρέφεις, ἀκολούθησε τὰ χούγια του.

ΤΟ ΧΑΪΔΕΜΕΝΟ ΠΛΙΔΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Οἱ προσφορές τοῦ δημοῦ καὶ οἱ γενναιοδωρίες τοῦ πρὸς τὸ δημόσιο, ποὺ ἔφταναν ὡς τὴν ὑπερβολὴ μαζί μὲ τὰ δικά τῶν προγόνων καὶ τὴ δόξα τοῦ λόγου καὶ τοῦ σώματος τὴν ὀμορφιά, κάθως κι ἡ εὐρύστοια, ἡ πείρα ἡ πολεμικὴ καὶ ἡ παλληκαριά του ἔκαναν τοὺς Ἀθηναίους νὰ τοῦ συχχωροῦν τὸ καθετί καὶ νὰ τοῦ φέρνουνται μὲ ἐπιείκεια, χρησιμοποιώντας πάντα γιὰ τὶς παρεκτροπές του τοὺς πιὸ ἡπιους χαρακτηρισμούς: παιδιαρισματα καὶ φιλοδοξίες. "Ενα ἀπὸ τὰ κωμῳδιὰ τοῦ αὐτὰ εἴταν ὅταν ἐκλείδωσε μέσα τὸ ζωγράφο τὸν Ἀγάθαρχο(12) κι ἀφοῦ τοῦ διακόσμησε τὸ σπίτι, τὸν ἀπόλυσε μὲ πλούσια δῶρα. Μπάτσισε τὸν ἀνταγωνιστή του στὴ χορηγία Ταυρέα(13), ποὺ τοῦ ἔδειχνε ἀνοικτὸς τὴ νίκη. Καὶ διαλέξε μὲς ἀπ' τὶς μεταξοῦ κι μιὰ γυναίκα ἀπὸ τὴ Μίλο, ποὺ ἀκμάζε τὴν ἀσκήσεις παιδεῖ καὶ τὸ μεγάλωσε. Μὰ αὐτὰ ἀκόμα τὸ ἀποκαλοῦσαν μεγαλομαχία τοῦ· ὁ ἴδιος ὡστόσο ἔχει τὸ μεγαλείτερο φταίξιμο ποὺ σφάχτηκαν οἱ κάτοικοι τῆς Μήλου ἀπὸ τὰ δεκαοχτὼ κι ἀπάνω, μετὰ νὰ ὑποσταθεῖ τὸ σχετικὸ ψήφισμα(14). Κι ὅταν ὁ Ἀριστοφάνης(15) ζωγράφισε τὴ Νεμέα(16) μὲ τὸν Ἀλκιβιάδη καθισμένο μὲς ὁ ἀστρονόμος(21) δὲν περιμέναν γιὰ τὴν πόλη τους τίποτε τὸ εὐχάριστο ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία ἐκείνη. Στὸν πρῶτο παρουσιάστηκε, ὅπως φαίνεται, καὶ τὸν προειδοποίησε τὸ ἀχώριστο δαιμόνιό του. Ὁ Μέτων, ἀλλοῦ, εἴτε ἐπειδὴ φοβήθηκε τὰ μελλούμενα κατόπι ἀπὸ συλλογισμοὺς τοῦ, εἴτε ἐπειδὴ κατὰ ἕναν τρόπο χρησιμοποίησε μαντεῖες, σοφίστηκε νὰ κάμει τὸν τρελλό. Κι ἀφοῦ πῆρε μιὰ δάδα ἀναμμένη, θέλησε νὰ βάλει στὸ σπίτι του φωτιά. Μερικοὶ διαστεύουνται πὼς ὁ Μέτων καθόλου δὲν προσποιήθηκε προμελετημένα τὸν ἀνισόρροπο, μὰ πὼς ἔκοψε τὸ σπίτι του τὴ νύχτα καὶ βγῆκε τὰ ἐπιμερώματα ἔξω θερμοπαρακαλώντας νὰ ἐξαιρεθεῖ ὁ γιός του ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία ἐκείνη ἐπειδὴ ἀπὸ ἕνα τέτοιο δυστύχημα. Καὶ πραγματικά, ξεγελώντας τοὺς συμπολίτες του, πέτυχε αὐτὸς ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦσε.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

XVIII. Ὁ Νικίας, ποὺ ἀπόφευγε τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ ἐξαιτίας προπάντων τοῦ συνάρχοντά του, ἀνακηρύχτηκε κι αὐτὸς ἀθελά του στρατηγός. Κι αὐτὸ ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν τὴ γνώμη πὼς θὰ ἐξελισσόταν καλύτερα ἡ ὑπόθεση τοῦ πολέμου, ἂν δὲν ἔφηναν τὸν Ἀλκιβιάδη ἀχαλίνωτο, παρὰ πρόσθεταν στὴν ἀφοβία τὴ δική του καὶ τὸν Νικία τὴν περίσκεψη. Γιατὶ κι ὁ τρίτος στρατηγός, ὁ Λάμαχος, μολονότι στὴν ἡλικία προχωρημένος, ὡστόσο φαινόταν ὄχι λιγώτερο ἀπὸ

Μικρή Ὀδύσσεια

ΣΤΟΝ Θ. ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΗ

Γλυτώσαμε ἀπ' τοὺς Κύκλωπες κι' ὁ πόθος μας
Νὰ φτάσομε μιὰ μέρα στὴν Ἰθάκη,
Χίλιες φορὲς συνδαύλισε τὴ χόβολη,
Σιγὰ σιγὰ ποὺ κρύωνε, τῆς ψυχῆς μας.

Κι' οὔτε τὰ μαγικὰ τῆς Κίρκης βότανα
Κι' οὔτε τὰ φίλτρα ἀκόμα τῶν Σειρήνων.
Ποὺ νέες ἴσως χαρὲς μᾶς ἑτοιμάζανε,
Δὲν μπόρεσαν ν' ἀλλάξουν τὴ βουλή μας.

Γιὰ τὸ σκοπό μας ἄδικοι φανήκαμε
Κι' ἀχάριστοι συχνὰ στὴν καλωσύνη
Κι' ἀφήσαμε ἀσυγκίνητοι, ὅταν φεύγαμε,
Τὴν Καλυψὼ νὰ κλαίει στὴν ἐρημιά της.

Καὶ δόξες νέες καὶ πλούτη ἀπαρνηθήκαμε
Κ' εἴδαμε δίχως λύπη κάποια μέρα
Τὸ πολυμέλοθρο ὅραμα νὰ γάνεται
Γιὰ πάντα τῶν Φαιάκων μὲς στὰ θάμπη.

Μὰ τώρα στὴν Ἰθάκη ποὺ γυρίσαμε,
Συχνὰ τὰ περασμένα ἀνιστορώντας,
Τὴν ἀγωνία τους νοιώθουμε γλυκότερην
Ἀπ' τῆς ὀκνῆς ζωῆς μας τὴ γαλήνη.

Κι' ἂν γίνεται ἀποσμέτρητος ὁ πόνος μας,
Πικρὸς μετανιωμὸς σὰ μᾶς παιδεύει,
Ποὺ δὲ φυσᾶνε πιὰ οἱ καιροὶ στὰ ξάρτια μας
Καὶ τέλειωσε γιὰ πάντα τὸ ταξίδι!

(1927) ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

(Ἀπὸ τὴ νέα ποιητικὴ συλλογή του, ποὺ θὰ κυκλοφορήσει φέτος μὲ τὸν τίτλο: «Ἐνώρωμι δρόμοι»).

ΠΟΛΕΜΟΣ

Ἀπὸ νύχτα σ' αὐγὴ
κι' ἀπ' αὐγὴ σ' ἄλλη νύχτα
ξεκλιρίζεται ἡ Γῆ.

Γειά σας κάμποι χρυσοῦ καὶ ποτάμια, βουνὰ
ποὺ τὸ δεῖλι χρυσώνει, στὴν ἀφεύγατην ὥρα
οὐρανοὶ γαλανοὶ ποὺ βαρειὰ σᾶς θολώνει
τοῦ θανάτου ἡ πρωτόφαντη μπόρα.
Πάλι θάρθουν χρυσὲς ροδοθῶρες αὐγὲς
γιὰ νὰ πλέξουν τὸν ἅγιο ρυθμό, πάλι θάρθουν
οἱ ξανθὲς τῶν Ἀπρίληδων μέρες γλυκὲς
κι' ἀπὸ μύριες ξανὰ
θὰ γεμίσει ὁλη ἡ πλάση δροσερὲς ὁμορφιὲς
μὰ οὔτε μιά, μήτε μιὰ θ' ἀναζήσει καὶ πάλι
ἀπ' τὶς τόσες ζωὲς
κι' ἀπ' τὶς τόσες καρδιὲς
ποὺ στοῦ ἀπάντεχου γύραν χαμοῦ τὴν ἀγκάλη.

Τὸ πικρὸ μοιρολόϊ
τῶν Ἀνέμων τὰ πέπλα τῆς Φυγῆς ἀνεμίζει.
πάνω ἀπ' τ' ἄμετρα πλήθη π' ὅλο φεύγουνε, φεύγουν
σ' Ἕνα δρόμο ποὺ τέρμα δὲν ἔχει κι' ὁ θάνατος
μ' ἁπλωμένα ἀπὸ πάνω φτερά
φτερουγίζει,
καὶ σαλπίζει μὲ γάλκινη σάλπιγγα κι' ὅλο σαλπίζει
καὶ μὲ μάτια ἀναμμένα σὰν κάρβουνα, μ' αἷμα
στ' ἀνεχόρταγα χείλη καὶ νύχια γαμψά,
σάμπως τὸ ὄρνιο ποὺ βγαίνει
ἀπ' τὰ μαῦρα ριζὰ τῆς Ἀβύσσου
καὶ τὴν πάμφωτη σβύνει
μὲ τὰ δυό του φτερὰ
τὴ χαρμόσυνην, Ἥλιε, μορφή σου.

Φεύγουν ὅλοι κι' ἀφίνουν τὰ χαρούμενα σπίτια
τὰ ὀλλὲς ποὺ τ' ἀγόλκλημ' ἀνθεῖ καὶ εὐωδιάζει
τὰ γουσᾶ ἀπὸ τὰ στάχυα χωράφια, τὴ γῆ
ποὺ τὰ κόκκαλα σκέπει τῶν γονιῶν, τὴν ψυχὴ
τῶν πραγμάτων π' ἀγάπησαν, φεύγουν,
κι' ὅ,τι ἀνθεῖ κι' ὅ,τι λάμπει, πικρὴ θύμηση τώρα
στὴν καρδιὰ μαυροφόρα θρηνεῖ.
Φεύγουν ὅλοι, ὅλο. φεύγουν, κι' ἔσοι μεῖναν, αὐτοὶ
μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτά, στυλωμένα, θολά
καὶ μὲ αἷμα στὰ χείλη
νὰ τοὺς θάψουν δυὸ χέρια προσμένουν στὴ γῆ
ποὺ παλέψαν νὰ σώσουν
οἱ στερνοὶ μέσ' στὴν ἄξαφνη μπόρα ἀετοί.
Τὸν αἰθέρα μακρόσυρτη σχίζει οἰμωγή,
θολωμένοι ἀπὸ μαῦρο καπνὸν οὐρανοὶ
παροστέκουν τὸν ἄμετρο πόνο βουβοί.
Ὦ χαρούμενα σπίτια
κι' ὦ ὀλλὲς ποὺ τ' ἀγόλκλημ' ἀνθεῖ κι' εὐωδιάζει.
Ὦ χρυσᾶ ἀπὸ τὰ στάχυα χωράφια κι' ὦ Γῆ
ποὺ τὰ κόκκαλα σκέπει τῶν γονιῶν, κι' ὦ ψυχὴ
τῶν πραγμάτων π' ἀγάπησαν,
ποὺ νὰ πάνε καὶ ποῦ νὰ σταθοῦν οἱ ψυχές
ποὺ τὰ μαῦρα τους σέρνουν κορμιὰ θλιβερές:
Πυρωμένο εἶναι σίδερο ἡ Γῆ
ποὺ πατοῦνε μὲ πόδια γυμνὰ
κι' ὅπου σύνοφο δοίξει τὴ Γῆ, μέγα κῦμα
νὲ βουὴ καταθόν.ε βογγᾶ,
τὸ ὑγρό, τὸ μεγάλο, τ' ὠκεάνειο μνῆμα.
Τὸν αἰθέρα μακρόσυρτη σχίζει οἰμωγὴ
κι' ὅσοι φεύγουν τὰ χρόνια καὶ κυλοῦν οἱ καιροὶ
κι' ὅσοι αἰῶνες κι' ἅ φύγουν πιὸ βαρειὰ θ' ἀντηχε
πιὸ πικρὴ γοερὴ
ἡ ποὺ σχίζει τὸν μαῦρον αἰθέρα οἰμωγή,
ὅλα φεύγουν δὲ μένουν παρὰ μόνο οἱ νεκροί
οἱ στερνοὶ μέσ' στὴν ἄξαφνη μπόρ' ἀετοὶ
κι' ἴσως κάποιο λουλοῦδι στὴν κουφάλα τοῦ βράχου
ποὺ γυρμένο θρηνεῖ.
Ὦ λουλοῦδι γλυκὸ χαμογέλιο καὶ φῶς μου,
ὅπου βρίσκεσαι, φύλαξε, φύλαξ' ἐσύ
φύλα κάτι ἀπ' τὴν ἄγια
σκοτωμένη ὁμορφιὰ
τοῦ πολύπαθου κόσμου.

ΛΙΛΗ ΙΑΚΩΒΙΔΗ

Σώμερσετ Μώμ: «ΚΑΡΟΛΙΝΑ»

Θέατρο-Θίασος Κατερίνας Ἀνδρεάδη

ΤΟΥ κ. ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

Ὁ τύπος τῶν ἀνθρώπων ποὺ τοὺς ἀρέσει νὰ τρυγᾶν τὰ καλὰ τοῦ ἔρωτα, χωρὶς ν' ἀγαποῦν τὸ μπλέξιμο στὴ μονότονη, τριμμένη καὶ λίγο-πολὺ δίχως προσχήματα ζωὴ τοῦ γάμου, καθὼς κ' ὁ τύπος ποὺ τοῦ ἀρέσει νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του πάντοτε θῦμα ἐρωτικῶν περιπετειῶν, δὲ λείπουν ἀπὸ τὴ ζωή. Μ' αὐτοὺς καὶ μὲ ἡρωΐδα μιὰ παντοειμένη ποὺ ζεῖ μακρυὰ ἀπ' τὸν ἄντρα της καὶ χαίρεται τὴν ἐλεύθερη ζωή τῆς, μπλέκει ὁ Σώμερσετ Μώμ ἕνα φιαχτὸ μθθο, τῆς κωμωδίας του «Καρολίνα», ποὺ ἄν τὸν σώζει κάτι, εἶναι τὸ κέφι του, ὁ διάλογός του, ὁ ἔξυπνος καὶ τὸ ὡραῖο συχνὰ σκηνικό του παίξιμο. Οἱ δυὸ φορτικὲς φίλες, ὁ γιατρός, ποὺ ἐναναζωντανεύει τὸν πεθαμένο σύζυγο, γιὰ νὰ μπλέξει τοὺς ἄλλους καὶ νὰ λευτερωθεῖ αὐτός, εἶναι χαριτωμένα συμπληρώματα τῆς ἐπιπόλαιης εἰκόνας τοῦ συγγραφέα, ποὺ μόνο στὴν τρίτη πράξη νικιέται καὶ κουράζει, ἐπειδὴ τραινάρει τὸ φινάλε.

Ἡ κυρία Ἀνδρεάδη κράτησε τὸ ρόλο τῆς ἡρωΐδας στὰ γνωστὰ καλούπια τῆς τοῦ μπλαζέδισμοῦ καὶ τῆς ὄχης φυσικῆς της χάρης κ' εἶχε τὴν εὐκαιρία, ποὺ φαίνεται νὰ ἀρέσει νὰ τρυγᾶν τὰ καλὰ τοῦ ἔρωτα, χωρὶς ν' ἀγαποῦν τὸ μπλέξιμο στὴ μονότονη, τριμμένη καὶ λίγο-πολὺ δίχως προσχήματα ζωὴ τοῦ γάμου, καθὼς κ' ὁ τύπος ποὺ τοῦ ἀρέσει νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του πάντοτε θῦμα ἐρωτικῶν περιπετειῶν, δὲ λείπουν ἀπὸ τὴ ζωή. Μ' αὐτοὺς καὶ μὲ ἡρωΐδα μιὰ παντοειμένη ποὺ ζεῖ μακρυὰ ἀπ' τὸν ἄντρα της καὶ χαίρεται τὴν ἐλεύθερη ζωή τῆς, μπλέκει ὁ Σώμερσετ Μώμ ἕνα φιαχτὸ μθθο, τῆς κωμωδίας του «Καρολίνα», ποὺ ἄν τὸν σώζει κάτι, εἶναι τὸ κέφι του, ὁ διάλογός του, ὁ ἔξυπνος καὶ τὸ ὡραῖο συχνὰ σκηνικό του παίξιμο. Οἱ δυὸ φορτικὲς φίλες, ὁ γιατρός, ποὺ ἐναναζωντανεύει τὸν πεθαμένο σύζυγο, γιὰ νὰ μπλέξει τοὺς ἄλλους καὶ νὰ λευτερωθεῖ αὐτός, εἶναι χαριτωμένα συμπληρώματα τῆς ἐπιπόλαιης εἰκόνας τοῦ συγγραφέα, ποὺ μόνο στὴν τρίτη πράξη νικιέται καὶ κουράζει, ἐπειδὴ τραινάρει τὸ φινάλε.

Ἡ κυρία Ἀνδρεάδη κράτησε τὸ ρόλο τῆς ἡρωΐδας στὰ γνωστὰ καλούπια τῆς τοῦ μπλαζέδισμοῦ καὶ τῆς ὄχης φυσικῆς της χάρης κ' εἶχε τὴν εὐκαιρία, ποὺ φαίνεται νὰ τὴν ἐπιζητεῖ, νὰ ἐπιδείξει... πολλὰ φορέματα μεγάλων οἴκων μόδας. Οἱ δυὸ κυρίες Στεφανίδη καὶ Ξανθάκη ποὺ ὑποκρίθηκαν τὶς λίγο-πολὺ δίχως προσχήματα ζωὴ τοῦ γάμου, καθὼς κ' ὁ τύπος ποὺ τοῦ ἀρέσει νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του πάντοτε θῦμα ἐρωτικῶν περιπετειῶν, δὲ λείπουν ἀπὸ τὴ ζωή. Μ' αὐτοὺς καὶ μὲ ἡρωΐδα μιὰ παντοειμένη ποὺ ζεῖ μακρυὰ ἀπ' τὸν ἄντρα της καὶ χαίρεται τὴν ἐλεύθερη ζωή τῆς, μπλέκει ὁ Σώμερσετ Μώμ ἕνα φιαχτὸ μθθο, τῆς κωμωδίας του «Καρολίνα», ποὺ ἄν τὸν σώζει κάτι, εἶναι τὸ κέφι του, ὁ διάλογός του, ὁ ἔξυπνος καὶ τὸ ὡραῖο συχνὰ σκηνικό του παίξιμο. Οἱ δυὸ φορτικὲς φίλες, ὁ γιατρός, ποὺ ἐναναζωντανεύει τὸν πεθαμένο σύζυγο, γιὰ νὰ μπλέξει τοὺς ἄλλους καὶ νὰ λευτερωθεῖ αὐτός, εἶναι χαριτωμένα συμπληρώματα τῆς ἐπιπόλαιης εἰκόνας τοῦ συγγραφέα, ποὺ μόνο στὴν τρίτη πράξη νικιέται καὶ κουράζει, ἐπειδὴ τραινάρει τὸ φινάλε.

Ἡ κυρία Ἀνδρεάδη κράτησε τὸ ρόλο τῆς ἡρωΐδας στὰ γνωστὰ καλούπια τῆς τοῦ μπλαζέδισμοῦ καὶ τῆς ὄχης φυσικῆς της χάρης κ' εἶχε τὴν εὐκαιρία, ποὺ φαίνεται νὰ

Ἀφομοίωση καὶ ταξινόμηση

Στὴ ραδιοφωνική στήλη, μιὰ στερεότυπη δήλωση γιὰ ὁρισμένους σταθμοὺς : «Δὲν ἐλήφθη πρόγραμμα». Κι' ἄλλες τέτοιες φράσεις συχνά : «Δὲν ἤρθε ταχυδρομεῖο». «Δὲν φτάσανε ἐφημερίδες» — «Αὐτὸ τὸ βιβλίο δὲν μποροῦμε νὰ τὸ παραγγείλουμε — δὲν μπορεῖ νἄρθει». Τὰ μέσα ποὺ ἑτοίμασε ἡ ἀνθρωπότητα γιὰ τὴν ἀνετότερη ἐπικοινωνία της σταματήσανε μεσουρανίς καὶ μισοπέλαγα καὶ στήσανε καυγάδες.

Τὸ κακό, θέβαια, εἶναι σοβαρό. Μικρὸς τοῦτος ὁ τόπος κ' ἀνεξέλικτος, ἀκόμα, πολλὰ εἶχε νὰ διδαχτεῖ ἀπὸ τοὺς λαούς ποὺ ἀστοχοῦν εἶχανε προηγηθεῖ κι' ἀποκτήσει πεῖρα καὶ πολιτισμό. Μὰ καὶ τὸ καλὸ δὲν εἶναι ἀμελητέο: Μιὰ (καὶ δσο) δὲν φτάνει ἀκόμα σὲ μᾶς ἡ τρικυμία, μᾶς δίνονται οἱ δυνατότητες νὰ γυρίσουμε στὸν ἑαυτό μας καὶ νὰ τὸν δοῦμε ἀνετώτερα. Ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα πὼς καὶ μόδα ἐλληνική θὰ ξεπηδήσει καὶ τραγούδι καὶ λογοτεχνία. Χρειάζεται ποὺ καὶ πὼ λίγη ἀπομόνωση, λίγη αὐτοσυγκέντρωση, δσμένη ἀπὸ κάποιαν ἐδικοτρία.

Λοχανισμένη ἀκολουθοῦσε ἡ πιτρίδα τὴν ἐξφρενισμένη πορεία τῆς πρὸ καὶ «μεταπολεμικῆς» ἐποχῆς. "Ὑφος, θεωρίες, ἰδέες, φτάνανε δέκα χρόνια ἀργά, ἡ καὶ ἀρκετὰ ἀργότερα. Οἱ Βόρειοι μ' ἐπικεφαλῆς τὸν Νεοστογιέφσκιο, μείνανε κύριοι τοῦ πεδίου γιὰ καιρό. Χρειάστηκε νὰ ἐκβοθοῦν ἐγκυκλοπαίδειες ποὺ νὰ μποροῦν νὰ δώσουνε μιὰ γενική ἰδέα στὴν πιὸ συμπυκνωμένη της μορφή. Ἄρχισαν νὰ ἀγοράζουνται καὶ τὰ βιβλία περισσότερο — ὁποιαδήποτε βιβλία. Ὑπῆρχαν κι' οἱ ἐσωτερικὲς ὑποθέσεις ποὺ θάπρεπε νὰ κυττάχτοῦνε. Κι' ὁ κάθε χρόνος ποὺ περνοῦσε μεγάλωνε τὸ χρεωστικὸ ὑπόλοιπα, ἀκόμα πιὸ πολύ. Ἡ γνώση μας γιὰ τοὺς "Ἄγγλους, σταματᾶγε στὸν Οὐάτλντ, γιὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς ὀτὸν Πόε. Κάτι ἀκούστηκε καὶ γιὰ συρρεαλισμό...

Κ' ἡ πορεία τοῦ πνευματικοῦ κόσμου συνεχιζόταν ἀδιαστοπὶ καὶ διαστικὴ. Τὸ κάθε τι περνοῦσε μπροστά που κι' ἔφευγε πρὶν καλὰ-καλὰ τὸ δεῖς γιὰ νἄρθει ἄλλο, κι' ἄλλο... Σκεφτόμουνα κομμιὰ φορὰ ξεφλιλίζοντας τὶς ξένες φιλολογικὲς ἐπιθεωρήσεις:

—Ποῦ πᾶμε; Τί θὰ γίνει ὅλη αὐτὴ ἡ παραγωγή; Ποιὸς θὰ διαβάσει ὅλα τοῦτα τὰ βιβλία; "Αραγε, ὑπάρχει τόση ζήτηση, ἡ θὰ τὰ χρησιμοποιήσουνε στὸ τέλος γιὰ καύσιμη ὕλη, ὅπως οἱ Βραζιλιανοὶ τὸν καφέ;

Κανεὶς δὲν μόντευσε πόσο ὅλη τοῦτη ἡ σοβειὰ θὰ μᾶς ἦταν σήμερα ἀπαραίτητη. Κι' ἔτσι, δυὸ εἶναι οἱ ἀποστολὲς τῶν σημερινῶν μικρῶν κρατῶν: Νὰ ἐνημερωθοῦνε καὶ νὰ αὐτοαναλυθοῦνε. Νὰ ἐνημερωθοῦνε ἄνετα, μὲ τὸν τρόπο τῶν μπρυκαστικῶν, σ' δσα εἴχανε καταδροχεῖ-θεῖ θιαστικα καὶ κακοχανέψει, μὲ ὅσκημα πολλὲς φορὲς ἀποτελέσματα. Νὰ συμπληρώσουνε τυχὸν κενά, ποὺ ἀναπόφευκτα θὰ δημιουργήθηκαν στὴ διαστικὴ παρακολούθη τῆς τόσων ρευμάτων. Καὶ ν' ἀντλήσουν ἀπ' τοὺς ἴδιους των τοὺς πόρους, νὰ δοῦνε τὴν ἀξία τους καὶ τὸ μεγεθός τους. Πετάξαμε χίλια πράγματα δικά μας χρήσιμα, γιὰ νὰ κρατήσουμε ἄλλα. Λιγώτερο ἀπεραίτητα. Τώρα εἶναι καιρὸς νὰ χρησιμοποιηθοῦνε καὶ τοῦτα, καὶ κεῖνα. Νὰ γίνει ὁ τόπος μας πνευματικότερος (κοντὰ σ' ἄλλα), γιὰ νἄναι σὲ θέση νὰ ξαναρχίσει νὰ δ ἐ χ ε τ α ι δίχως φόβο.

Τὰν τὶς δεκάλεπτες στάσεις στὶς στρατωτωτικὲς πορεῖες. "Ἕνας δένει τὸ παπούτσι του, ἄλλος πίνει νερό, ὁ τρίτος ξεκουράζεται, οἱ ἀρχηγοὶ συμβουλεύουνται τὸ χάρτη. Κι' ὅλοι μαζὶ ξεκινᾶνε μὲ περισσότερο κέφι γιὰ τὴ νέα πορεία τους.

Τὸ Λόριο εἶν' ἀδύνατο κανεὶς νὰ τὸ κυττάξει καὶ τὸ Σήμερα δὲν μᾶς προσφέρει τίποτα. Στὶς ἀνεξάντλητες πηγὲς τοῦ Ἀμεσου Χτὲς, θὰ βροῦμε χίλια καινούργια πράγματα, καὶ δικά μας, καὶ ξένα. Θὰ τὰ ταξινομήσουμε, θὰ τ' ἀφομοιώσουμε καὶ τότε τοῦτος ὁ λαὸς τῆς 'Αθήνας θἄχει νὰ δ ώ σ ε ι κίνλας πιότερα ἀπ' ὅ,τι συνήθισε δλοένα νὰ π α ί ρ ν ε ι.

Β. Λ. ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ

Δείγματα ποιοτοτικῆς ἐκπωνικῆς κεραμουργίας στὸ μουσεῖο «Μεμόριαλ» τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου.

Μιὰ ἐπίκαιρη ἔρευνα τῶν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων»

Η ΤΕΧΝΗ, Η ΔΙΑΝΟΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Μιλοῦν οἱ Κώστας Οὐράνης, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος καὶ Γιῶργος Θεοτοκᾶς

Ὁ κ. ΟΥΡΑΝΗΣ, λέει: Πιστεύω ὅτι ὁ πόλεμος τοῦ 1939 — 19.. θ' ἀσκήσει μεγάλη ἐπιρροὴ στὴν Τέχνη. Τὸ ε ἶ δ ο ς ὅμως τῆς ἐπιρροῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἔκβασή του.

Ὁ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Προσδοκῶ κάποια περισσότερη ἰσορροπία στὰ πνευματικά μας φανερώματα; περισσότερη δύναμη, περισσότερη ὑγεία καὶ θερμότερη ἐπαφή μέ τὴ γῆ μας καὶ μὲ τὴ φυλετικὴ καὶ ἐθνική μας παρακαταθήκη.

Ὁ κ. ΘΕΟΤΟΚΑΣ : Μιὰ καινούργια ἀναπνοή, αὐτὸ αἰσθάνομαι, αὐτὸ ἐπιθυμῶ. Κι' αὐτὸ ἐλπίζω καὶ εὐχομαι νὰ μπορέσουν αὔριο νὰ ἐκφράσουν ἡ νέα Τέχνη καὶ ὁ νέος στοχασμός.

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

Ξεκινώντας γιὰ νὰ συναντήσω τὸν κ. Οὐράνη, ἔχω ὑπ' ὄψη μου πως θὰ συνομιλήσω ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας ὄχι μονάχα μ' ἕναν ἐξαιρετικὸν ποιητή, ποὺ οἱ ποιητικές του ἐξομολογήσεις εἴχανε θρέψει τὴν ἀκαθοριστη μελαγχολία τῆς νειότης μας, ἀλλὰ κι' ἕναν ἐκλεκτὸ διανοητή, πολιτισμένον, πολυταξιδεμένον, προχωρημένον πολὺ στὶς ἀντιλήψεις καὶ στὶς πνευματικές ἀνησυχίες, μὲ πλατειὰ ἐνδιαφέροντα κι' εὐρωπαϊκὴ σκέψη, ποὺ ἡ ζωηρὴ παρακολούθηση ἀπὸ μέρους του τῶν λογοτεχνικῶν μας πεαγμάτων, μᾶς δίνει συχνὰ τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν αἰσθαντικότητά του, τὴν κρίση του, τὴν καλλιέργειά του, τὸ γοῦστο του. "Ἔτσι, ἡ συνομιλία ποὺ εἴχαμε ἕνα μεσημέρι τὸν τελευταῖον ἡμερῶν μὲ τὸν εὐγενικὸ ποιητή, καὶ ποὺ παρατάθηκε πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸ καθιερωμένο τέταρτο τῆς ὥρας, ἤτανε γιὰ μένα μιὰ ἀληθινὴ ἀπόλαυση. Ὁ κ. Οὐράνης, καθισμένος στὸ θάθος τοῦ ἀπλόχωρου καὶ καλαίσθητου γραφείου του, παρακολουθεῖ μ' ἐνδιαφέον ζωηρότατο τὴν ἀνάπτυξη τοῦ θέματος τῆς ἔρευνάς μας, ποὺ τοῦ κάνω καὶ ἀσχίζει νὰ συζητᾶ ἕνα πρὸς ἕνα τὰ δεδομένα ποὺ θίγοντα, ἀπ' αὐτὴν τ' ἕναν τρόπο ζωντανὸ κι' ἐναργῆ. Ὡστόσο, κάτω ἀπὸ τὴ φαινομενικὴ του ζωηρότητα, δύσκολα κρύβει τὸν θαθύτερον ἑαυτό του, ποὺ εἶναι ὄχι σκοθὼς ἕνας «μπλαζέ», ἀλλὰ ἕνας ἄνθρωπος κουρασμένος ἀπὸ τὴ ζωή, ὅπως ἀκριβῶς μᾶς παρουσιάζεται στὰ λυρικώτατα ποιήματά του. Μὲ τοὺς κοτάσους ὁλότελα ἀσπρισμένους πιά, ἀλλὰ μὲ ἀνθρῳ τὴ φυσιογνωμία, ὁ ποιητὴς παρουσιᾶζει τοῦτη τὴν ἀντίθεση. ἀπὸ τὴν ὁπτίκα καὶ πηγάζει ὅλη ἡ ἀομονία τῆς ἐμφάνισής του — καὶ τοῦ ἔργου του : τὸν συνταυτισμὸ τοῦ ἀπόκοσμου μὲ τὸ ζοῦκό, τῆς ζωῆς μὲ τὴν ποίηση, τοῦ ὀνείρου μὲ τὴν πραγματικότητα. Οἱ ἀντιλήψεις του, ἄλλωστε, ποὺ παίρνε· τὸν κόπο νὰ μοῦ τὶς σημειώσει ὁ ἴδιος, δείχνουνε αὐτὴ τὴν ἀομονία ἑνὸς ὁλισμου πνεθματος καὶ μιᾶς αἰσθαντικῆς ψυχῆς. Τὶς παραθέτω αὐτοσύστοιες:

—Πιστεὺω ὅτι ὁ πόλεμος τοῦ 1939 —19.. θ' ἀσκήσει μεγάλη ἐπιρροὴ στὴν Τέχνη. Τὸ ε ἶ δ ο ς ὅμως τῆς ἐπιρροῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἔκβασή του — καὶ τοῦτο γιατὶ ὁ τωρινὸς πόλεμος δὲν εἶναι ἁπλὸς, δὲν εἶναι πιὰ ἕνας πόλεμος γιὰ τὴν ἀνακατάκτηση ἢ τὴν κατάκτηση μεριῶν ἐδαφῶν κι' ἐμπορικῶν ἀγροῶν, ἀλλὰ πόλεμος στὸ στῖθο τοῦ ὁποίου δυὸ ἐντελῶς διάφορα, δυὸ ἐντελῶς ἀντίθετα Συστήματα, ποὺ ἀγκαλιάζουν τὰ πάντα: κράτος, κοινωνία, οἰκονομία, πνεθμα, σχέσεις μεταξὺ κοσταῶν. παλεύουν ποιὸ θὰ ἐπικρατήσει σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη (ἂν ὄχι σ' ὅλο τὸν κόσμο). Ἡ Τέχνη, ἡ ὁποία δὲν εἶναι μόνο καθρέφτης π ρ ὸ ς τὴ ζωή, ὅπως μοῦ τὴν κατθρίσε κάποτε, σὲ μιὰ συνομιλία μας, ὁ Πιοαντέλλο, ἀλλὰ καὶ καθρέφτης τ ῆ ς ζωῆς, θὰ παρουσιάσει ἀναγκαστικὰ κι' αὐτὴ τὴ μορφὴ ποὺ θὰ πάρει ἡ Εὐρώπη μὲ τὴ νίκη τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου Συστήματος. Ἔτσι, στὴ μιὰ περίπτωση ἡ Τέχνη θὰ ἐξακολουθήσει νὰ παίζει στὶς κοινωνίες καὶ τὶς ψυχὲς τὸ ρόλο κινούμενου προσδολέως ποὺ μετακινεῖ ἀπεριόριστα τὴν ἐρευνητική καὶ φωτιστική δέαμη τῶν ἀχτίνων του, ἐνῶ στὴν ἄλλη περίπτωση θὰ εἶναι σὰν τὴ περίπτωση: ἡ περίπτωση τῆς μακρᾶς διάρκειας τοῦ τωρινοῦ πολέμου, ἡ μετατροπή του σ' ἕναν πόλεμο «φθορᾶς», ὁπότε δὲ θὰ ἐγεῖ νικητής, ἀλλὰ νικημένος μόνο (κι' ὁ νικημένος αὐτὸς θὰ εἶναι ἡ Εὐρώπη). Στὴν περίπτωση αὐτή, ποὺ θὰ ἔχει μοιραῖο ἐπακόλουθο τὰ «μαῦρα χρόνια» γιὰ τὰ ὁποῖα μιλᾶει ὁ Σπέγγκλερ στὸ σπουδαῖο ἔργο του «Ἡ κατάπτωση τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ», ἡ Τέχνη στὴν Εὐρώπη, -ὁ ὅλη τὴν Εὐρώπη, θὰ φυτοζωήσει — ἁπλῶς — γιὰ μιὰ μακρὰ περίοδο μέσα σ' ἕνα περιβάλλο ἀδιαφορίας. Πνεθμα καὶ καλλιτεχνία θὰ πάρουν τότε τὸ δρόμο τῆς Ἀμερικανικῆς ἠπείρου. ὅπως ἤπραν τὸ δρόμο τῆς Ἰταλίας, ὅταν κατάπεσε ἡ χλιόχρονη βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, γιὰ νὰ ρίξουν ἐκεῖ τὸν σπόρο μιᾶς νέας 'Αναγέννησης...».

Ο κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Πρέπει νὰ ὁμολογήσω πὼς ταλαιπωρήθηκα κάπως ἄσπου νὰ συναντήσω τὸν ἐξαίρετο τεχνοκρίτη καὶ ποιητὴ κ. Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλο. Τὸ σπίτι του, ἀλλοῦ κάπου κεῖπω ἀπ' τὰ Πατήσια, σ' ἕνα εἰδυλλιακὸ καὶ ἤρεμο περιβάλλον,ἀντάξιο ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἔχει ἀφερώσει ὅλες τὶς ἐλεύθερες ὥρες του στὴ μελέτη καὶ τὴν περισυλλογή, δὲν εἶναι εὔκολο νὰ θρεθεῖ, ὅταν μάλιστα ξεκινᾶς νύχτα νὰ πᾶς ὡς ἐκεῖ κάτω, ὅπως ἔκαμα ἐγώ. Μὰ ἀποζημιώθηκα καὶ μὲ τὸ παραπάνω γιὰ τὴ μικρὴν αὐτὴ ταλαιπωρία μου, γιατὶ θρέθηκα ἀμέσως σὲ μιὰν ἀτμόσφαιρα φιλική καὶ οἰκεία, ὅπου ἡ ἀνιζήτηση μ' ἕναν τόσο πρόθυμο κι' εὐγενικὸν οἰκοδεσπότη στάθηκε γιὰ μένα μιὰ πραγματικὴ ἀπόλαυση. ποὺ θὰ μοῦ μείνει ἀλησμόνητη. Σπεύδω ὅμως νὰ μεταφέρω ἐδῶ τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς, ὅπως μοῦ τὰ διατύπωσαν ὁ κ. Παναγιωτόπουλος:

—Τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἐποχῆς μας πρόκειται νὰ ἐπιδράσουν ἀπάνω στὴν οὐσία καὶ στὴ μορφὴ τῶν πνευματικῶν ἐκδηλώσεων; τὸν ρωτῶ.

—Νομίζω πὼς εἶναι αὐτονόητο τοῦτο, μοῦ λέει. Ἡ προσεχτικὴ παρακολούθηση τῶν τυχῶν καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ πνευματικοῦ θίου ἐπιτρέπει τὴ διαπίστωση, πὼς κάθε σημαντικὴ στροφὴ τοῦ ρεύματος τῆς ἱστορίας συνοδεύεται ἀπὸ ἀντίστοιχες καὶ παράλληλες μεταλλαγὲς σὲ κάθε περιοχὴ πνευματικῆς κατακτήσεως. Ὑπάρχουν μλλιστα καὶ περιπτώσεις — καὶ δὲν εἶναι τοῦτες λιγοστὲς — ποὺ ἡ τέχνη τοῦ λόγου, ἐκφράζοντας τὶς ὑποσυνείδητες τάσεις τῆς ἐποχῆς της, προετοιμάζει μὲ τὸν τρόπο της καὶ μὲ τὴν ὁποια δύναμή της τὶς μεταγενέστερες ἱστορικὲς ἐξελίξεις. Κι' ἂν ἐρευνήσουμε κοιτικότερα, θὰ ἰδοῦμε πὼς καὶ στὴ δική μας ἐποχὴ κάτι ἀνάλογο συμβαίνει. Καὶ γιὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲ θεωρῶ ὁλωσδιόλου ἀκατόρθωτη τὴν κάποια προβλέψη γιὰ ὅ,τι πρόκειται ν' ἀνακύψει σὲ πνευματικὴ προώθηση ἀπὸ τὴ σύγχρονη θαλασσοταραχή.

—Δηλαδή;

—Χρειάζεται, ἴσως νὰ ἐξηγήσω καλύτερα τὴν ἄποψή μου. Καὶ ὁμολογῶ πὼς δὲ θρίσκω καλύτερη πηγὴ ἐπιχειρημάτων ἀπὸ τὴν ἐπισκόπηση τῶν σκηνικῶν τάσεων, ποὺ διαυλάκωσαν τὸ εἰκοσάχρονο περίπου διάστημα ἀνάμεσα στοὺς δυὸ μεγάλους πολέμους. Αὐτὴ ἡ ἀπέγνωσμένη ἀναζήτηση τῆς πρωτοτυπίας, ἡ ξεφρενισμένη ἐπιδίωξη τῆς ἀνανεώσεως τῶν ἐκφραστικῶν τρόπων μὲ ὁποιοδήποτε ἀντιστάθμισμα, μὲ ὁποιαδήποτε δοπάνη, μὲ ὁποιαδήποτε ὑποχώρηση, προδοσία κ' ἐξωμοσία, ἡ ἔλλειψη καταστολαγμῶν κριτηρίων, ἡ ἐγκατάλειψη στὴν ἰδιοτροπία τῆς στιγμῆς, ὁ ἀκάμαστος πόθος τῆς φυγῆς γαρακτηρίζουν ὁνόμεσα σ' ἄλλα μὲ τὸν ἐντονότερο τρόπο μιὰν ἐποχὴ ποὺ εἶχε χάσει τὴν πίστη της καὶ

ΕΡΣΚΙΝ ΚΩΛΝΤΓΟΥΕΛ

ΣΤΑ ΚΑΠΝΟΤΟΠΙΑ

ΜΕΤΑΦΡ. ΤΟΥ κ. Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Λόου Μπένσοτ, γιαμπός τοῦ Ζήτερ Λέστερ, γυρίζοντας ἀπό τὸ Φοῦλερ, ἄκου πῆγε κ' ἔγραφε λίγα γραγγάκια, σταματοῦ ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι τῶν παιδιῶν του. Κάποιος λάγος τὸν κάνει νὰ μὴ μπαῖ μέσα στὸ σπίτι: οἱ Λέστερ ἀ-μὴ μπαῖ μέσα στὸ σπίτι: οἱ Λέστερ ἀ-πος κ' οἱ πιὸ πολλοὶ ἀγράσες τῆς κο-σταμπέρας αὐτῆς, περνοῦσε περισσὸ γο-ἐερῆς πάντας. Ἀλλὰ κάτι ἀνγτιάβ-τὸν Λόου Μπένσοτ νὰ σταθεῖ ἐνέτ: ἡ Πίγρλ ἡ γυναῖκα τοῦ ἐκοῦς ποὺ δὲ μι-λᾶ κάθολου—δὲν θέλει ἀνγλαῖ νὰ μι-λήσει — ἀρνεῖται κιόλας νὰ μοιρα-σεῖ μαζί του τὸ σουγκιὰ κρεβέτι: ἀπὸ σέμα πιὸ πανταβύτερον, ἔνα χρόνο τώρα. Ὁ Λόου θέλει νὰ πεῖ στὸν κα-θεὸ τοῦ νὰ μεσιτεύφει στὴ γυναῖκα του νὰ δεχτεῖ τὸν ἔρωτά του. Ἀλλὰ ὁ Ζήτερ ἔχει στὸ νοῦ του τὴ γυγγῆλια. Σ-ὰ μεταξὺ μιὰ ἄλλη κόρη τοῦ Ζήτερ, ἡ Ἔλλι-Μαῆ ζυγώνει μ' ἄγνωστο προ-θέσεις τὸν Λόου. Ὁ Ζήτερ κ' ὁ μι-κρόπαιδς του γιός, ὁ Ντιούτ, παρα-κολουθοῦν ἄγρυπνα τὴν κατάσταση.

4

Κούτσα - κούτσα, ἡ γριὰ ἡ βάβα ἔγγῆκε ἀπὸ τὸ χωράφι, ἔχοντας στὴν πλάτη της τὸ σακκοῦλι, γεμάτο ξερὰ ξυλαράκια. Ἔσουρε τὰ πόδια της μέσα στὴν παχειὰ σκόνη τοῦ δρυμοῦ τοῦ καπνοῦ κι' ἔστερα πάνω στὸν ἄμμο τῆς αὐλῆς. Δὲν κοίταξε οὔτε δεξιὰ, οὔτε ἀριστερά. Στὴν ἀοχὴ τῆς σκάλας ἄφησε τὸ φορτίο της νὰ πέσει ἀπὸ πάνω της κι' ἔκατσε γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ λιγάκι. Πρωτοῦ νὰ μπεῖ μέσα στὴν κουζίνα, Ἀναστέναξαν τώρα πιὸ δυνατὰ ἀπὸ ἄλλοτε, καθὼς ἔξυνε τὰ πλευρά της. Καθισμένη πάνω στὸ πρῶτο σκαλοπάτι, μὲ τὰ πόδια στὸν ἄμμο καὶ τὸ στέρνο ἀκουμπισμένο στὰ κοκκαλιάρικα γόνατά της, ἔμοιαζε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ μ' ἕνα παλιὸ τσουβάλι γεμάτο κουρέλια κι' ὄχι καλὰ δεμένο. Δὲν πρόσεχε καθόλου τοὺς ἀνθρώπους ποὺ βρίσκονταν γύρω της, καὶ ποὺ μόνο τυχαῖα πρόσεχαν τὰ πήγαινέ Ἔλα της. Κι' ἂν τύχαινε, καθὼς ἔφευγε γιὰ τὸ δάσος, νὰ μὴν ξαναγυρίσει, θὰ ἔλεγε ἀπὸ μόνη της πὼς ἔπρεπε νὰ ἔχει ἀφήσει τὸ ἀνθρωπάκι τὸ ἀγόρι ἀπὸ τὸ σπίτι τῶν γονιῶν τοῦ Λέστερ, ἀφοῦ ἔπρεπε νὰ τὸ ἀφήσει κάποιος νὰ τὸ φροντίσει. Ἀλλὰ ἡ γριὰ ἡ βάβα δὲν ἔλεγε ἀπὸ μόνη της τὴν ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια ἦταν πὼς ἡ γριὰ ἡ βάβα ἔφευγε ἀπὸ τὸ σπίτι τῶν γονιῶν τοῦ Λέστερ, ἐπειδὴ ἔνιωθε πὼς ἡ ἀγάπη τῆς γιαγιᾶς ἔπρεπε νὰ δοθεῖ σὲ ἕνα ἄλλο παιδί, ἐπειδὴ ἡ γριὰ ἡ βάβα

Ένα γράμμα

ΟΙ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΕΣ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑΣ

ΤΟΥ κ. ΠΑΥΛΟΥ ΦΛΩΡΟΥ

Ἀγαπητά «Νεοελ. Γράμματα».

Μερικά σημάδια πείθουν πώς, τελευταία πάλι, ένας κρυφός ἀγώνας ἀρχισε ἑνάντια στὴ δημοτική γλώσσα καὶ στὰ δικαιώματά της, ἀγώνας, ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ κεντρίσει τοὺς δημοτικιστὲς σὲ ἀντεπίθεση. Ὁ κίνδυνος βρίσκεται στὸ ὅτι ἡ ἐπιχειρηματολογία τῶν καθαρευουσιάνων κινέται τελευταία σὲ μιὰ περιοχὴ σκοτεινὴ καὶ ὑπουλη : συσκοτίζει καὶ διαστρέφει φαινόμενα καὶ ἔννοιες.

Ἔτσι ὁ κ. Σίμων Κατακουζηνὸς (παίρνω τοὺς ἰσχυρισμοὺς του ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Νέα Σμύρνη») διατυπώνει τὸ ἀξίωμα πὼς «ἡ λογία καθαρεύουσα ἐπικρατεῖ κυριαρχικὼς εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς χώρας μας, καθὼς ἐπίσης ὑπῆρξεν εἰς τὰν σπουδαιοτέρων συντελεστὰν τῆς πνευματικῆς προόδου τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν διαρρεύσασαν ἑκατονταετίαν, ἀκριβὲς λόγῳ τῆς ἀνωτέρας μορφωτικῆς τῆς δυνάμεως. Διότι οἱ κορυφαῖοι τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς διανοήσεως, ἐκ τῶν ὁποίων ἀρέσκονται νὰ γράφουν εἰς τὸ δημῶδες ἰδίωμα (sic), ὀφεῖλουν τὴν πνευματικὴν ἀνωτερότητά των εἰς τὸ ὅτι ἐξεπαιδεύθησαν μὲ τὴν καθαρεύουσαν, ἡ ὁποία ἄξυνε καὶ διηύρυνε τὴν διάνοιάν των κ.λπ κ.λπ.»

Μέσα στὸ πλαίσιο ἑνὸς γράμματος, ὅπως τοῦτο, δὲν ἔχω βέβαια τὴν πρόθεση νὰ μπῶ σὲ λεπτομέρειες. Ἄλλως τε τὸ βιβλίο τοῦ κ. Κατακ. δὲν τὸ διάσεσα, οὔτε καὶ θὰ τὸ διασέσω. Θὰ τοῦ ἀπαντήσουν, ἐλπίζω, οἱ πιὸ ἀρμόδιοι. Θὰ περιοριστῶ, ἐδῶ, στὰ ἀκόλουθα σημεῖα:

1ο.— Τὸ ὅτι ὁ λαὸς καταγαλίζει καθαρευουσιάνικους τύπους δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἀπόδειξη πὼς ἡ καθαρεύουσα τοὺς ἐπιβάλλεται τὸ γλωσσικὸ αἴσθημα. Ἄκουσα κάποτε: «Τώρα ἔχομε καὶ τὴ ναυτική.», Ἑβδομάς» ! Πέρσι, ὁ μικρός μου γιός, μαθητὴς τῆς Τετάρτης Ἀημοτικοῦ, ἔλεγε: «Θὰ τὸ πῶ στὴ Δεσποινίς "Ἄννα» καὶ, ὁποθέτω, δὲ ζεῖ σὲ περιέάλλον... βάναυσο. (Τὴ βαναυσότητα, ἀπὸ τὴν ἀνάποδη, τὴ χρωστὰ στὴν καθαρεύουσα, ποὺ τοῦ σκότισε τὴ φυσικὴ φορὰ τοῦ γλωσσικοῦ του αἰσθήματος). Καὶ ποιὸς δὲν ἄκουσε καθαρευουσιάνους ρήτορες νὰ λένε: «Αἱ ὡραῖαι γυναῖκαι» (!!).

2ο.— Οἱ «κορυφαῖοι» τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς διανοήσεως» δὲ χρωστοῦν τὴν «πνευματικὴν των ἀνωτερότητα» στὴν καθαρεύουσα... μιὰ γλῶσσα τεχνητή, παρὰ στὴν κ λ α σ ι κ ὴ παιδεία. Ἀλλὰ ἄλλο ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ κ' ἄλλο ἡ καθαρεύουσα. Στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ γράμματα μυήθηκαν καὶ ἕνα σωρὸ ξένοι λαοί, δίχως μ' αὐτὸ ν' ἀπαρνηθοῦν τὴ μητρική τους γλῶσσα. Τὴ σαφήνεια, τὴν ἀκριβολογία, τὴ λαγαρὴ καὶ σύντομη διατύπωση τῶν διανομάτων μᾶς τὴ δίδαξε, λοιπόν, ἡ ἀρχαία, ὄχι ἡ καθαρεύουσα.

3ο.— Ἂν σήμερα ἔχομε ἀκόμα ξενοφώνους Ἕλληνες στὸν τόπο μας, σ' αὐτὸ φταίει ἡ ἀγλωσσία. Μπρὸς στὸ γλωσσικὸ χάος, ὁ ξενόφωνος μαζεύεται στὸν ἑαυτό του.

4ο.— Λαοί, ποὺ υἱοθέτησαν τὴν ἀρχαία τους, νεκρὴ γλῶσσα, τὸ ἔκαμαν γιατὶ στὸ διάβα των αἰώνων ἔχασαν τὴν ἐπαφὴ μὲ τὴν ἐθνική τους ρίζα. Τέτοιοι εἶναι οἱ Ἑβραῖοι. Ἡ ἐπικράτηση τῆς καθαρεύουσας μᾶς ἐξομοιώνει μὲ τοὺς Ἑβραίους τῆς διασπορᾶς. Μ' ἕνα λαὸ δηλαδή, ποὺ στὸ σκόρπιον αὐτὸν χαρακτῆρα του χρωστᾶ ἐν μέρει τὴν τραγικὴ του μοίρα, ποὺ κατάντησε ὁ ἐφιάλτης τοῦ δυτικοῦ κόσμου.

Ἀλλὰ ὁ χῶρος δὲ μοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἐπ- θῶ. Ὁ ἀγαπητὸς καὶ σεβαστὸς μου Ἐλισαῖος Γιανίδης (κρίμα νὰ μὴν μπορεῖ νὰ ξαναγίνει τοιάντα χρονῶ, νὰ δώσει τὸ παράδειγμα σὲ μερικοὺς «νέους») θὰ δώσει στὸ μεγαλήγορο κ. Σίμωνα Κατακουζηνὸ τὴν πρεπουσένη ἀπάντηση. Τὸ κακὸ εἶναι πὼς τὸ βιβλίο τοῦ τελευταίου «Τὸ ἀκανθῶδες γλωσσικὸν ζήτημα καὶ ἡ λύσις του» θὰ διαβαστεῖ ἰδιαίτερα ἀπὸ τοὺς προσφυγικοὺς πληθυσμούς, (ὁ συγγραφέας του εἶναι, νομίζω, Σμυρνιός), ποὺ, σὰν πιὸ ἀκατατάθιστοι στὴ μᾶζα τους θὰ βγάλουν ὀλέθρια συμπεράσματα.

Εἶναι καιρός, πιστεύω, νὰ γίνουμε, ὅσοι ἔχομε πίστη στὴ βαθειὰ ἐθνική σημασία τῆς δημοτικῆς γλώσσας (ὁ κ. Κατακ. τὴ λέει «ἰδίωμα»), πιὸ ἐπιθετικοί. A coquin coquin et demi. Μιὰ πράξη σὰν αὐτὴ ποὺ προτείνω μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει ἄμεσους πρακτικὰ ἀποτελέσματα. Σ' ἕνα λαό, ὅμως, ἐυαίσθητο σὲ χτυπητὲς ἐντυπώσεις, ἡ συμβολικὴ σημασία τῆς δὲ θὰ εἶναι μικρή.

Φιλικώτατα
ΠΑΥΛΟΣ ΦΛΩΡΟΣ

Ἡ αὐριανὴ ἐπέτειος

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ 4ΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς της καὶ τῆς ἀνασυστάσεώς της εἰς Πολιτειαν, εἶδεν ἡμέρας κακὰς καὶ κακούς. Εἶδε περιόδους ἀνομίας καὶ παρακμῆς, εἶδεν ὡραίας προσπαθείας καὶ γονίμους ἀποδόσεις, ἀλλὰ καὶ ἀποτυχίας καὶ καταστροφάς. Εἶδεν ἐπαναστάσεις καὶ κινήματα, τὰ ὁποῖα ἀθροῦνται ἀπὸ ἐγγενῆ ἐλατήρια ἢ ἰδιοτελῆ συμφέροντα. Εἶδε καὶ ἔζησεν ἀθλιότητας ποὺ ἀπεγοήτευσαν κάθε πραγματικὸν Ἕλληνα καὶ ἀναρχικὰς ἡμέρας ποὺ κατέρριπτον τὸ γόητρον τοῦ κράτους καὶ προσέβαλλον τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐθνικὴν του ἀξιοπρέπειαν.

Ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται τὰς μαύσας, τὰς αἱματηρὰς συχνὰ ἡμέρας τῆς προαιωνοστιανῆς περιόδου; Ποτὲ ἀπὸ τῆς συστάσεώς της ὡς κράτους ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔζησε τόσον ἐπικινδύνους εἰς τὴν ἐθνικὴν της ἀκεραιότητα καὶ ἀνεξαρτησίαν ἀναρχικὰς ἡμέρας μέσα εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν καὶ τὴν πλήρη κατάρριψιν τῶν ἐθνικῶν ἀξιῶν, ὅσον καθ' ὅλην τὴν περίοδον τοῦ 1936 περίδον. Ἀλλὰ καὶ ποτὲ δὲν ἐπανεστάτησε τόσον βαθέως ἡ συνείδησις τῆς χώρας ταύτης καὶ ὁ κτθὲ Ἕλλην χωριστά, κατὰ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του, καὶ δὲν ἐργάσθη, καὶ δὲν ἐθνηυιόργησε, καὶ δὲν ἐπανεῦρε τὸν δρόμον, ποὺ τοῦ χαράσσει ὁ ἐσωτερικὸς του ρόλος, ὡς κατὰ τὰ τελευταῖα 4 αὐτὰ ἔτη, ποὺ καλούμεθα οἱ Πανέλληνες αὔριον νὰ ἑορτάσωμεν, 4 ἔτη ἀπὸ τὰ ὁποῖα μία ἄλλη Ἑλλὰς ἐργαζομένη, ἠθική, πιστεύουσα, ρωμαλέα, ἐνθουσιώδης, ἐξέρχεται διὰ νὰ προχωρήσῃ μὲ αὐτοπεποίθησιν πλέον, καὶ χωρὶς νὰ παραπαίῃ, ἔρμαιον τῶν ποικιλλόντων δημαγωγῶν καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, πρὸς τὸν δρόμον ποὺ τῆς ἀνοίγει μία Ἱστορία χιλιετιρίδων. Ἡ θὰ ἤμεθα ἐάν δὲν ἐμεσολάβει ἡ 4η Αὐγούστου, καὶ δὲν ἀναπηδοῦσεν εἰς τὸ μέσον ἡ Ἱστορική φυσιογνωμία τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ, ὁ καθεὶς ἐὰν ἀναλογίζεται. Μετὰ τρόμου ἀλίστα, ὅταν σκεφθῇ ὅτι ὁ φοβερὸς πόλεμος τὸν ὁποῖον ἀπὸ ἔτους ζῶμεν καὶ τὸν ἀντίκτυπον τοῦ ὁποίου ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη αἰσθάνεται, θὰ εὑρίσκε μίαν Ἑλλάδα διχασιάσην, ἀναρχουμένην, ἠθικῶς ἐξευθενωμένην, μὴ πιστεύουσαν εἰς τίποτε, στρατιωτικῶς γυμνήν, μὲ τὰ σύνορά της ἀπροστάτευτα καὶ τὸ ἀσθμα τῆς ἀσφαλείας ἐκμηδενισμένον. Μίαν Ἑλλάδα, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ πραγματικοὶ πολῖται, ἀπογοητευμένοι, εἶχον παραμερισθῆ ἀπὸ τοὺς τραφίξας τῶν δρόμων καὶ ἡ φωνὴ τῆς λογικῆς εἶχε καλυφθῆ ἀπὸ τὸν θόρυβον τῆς ἀναρχίας. Ἱστορία χιλιάδων ἐτῶν, ποὺ ἀνυψώνει τὸ δνομα τοῦ Ἕλληνος ἐνώπιον τῆς ἀνθρωπότητος, θὰ ἠμαυροῦτο ἀμεσεις τὴν θλιβερότερον, ποὺ ἐγνώρισε ποτὲ ὁ τόπος αὐτὸς κατάστασιν. Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἡ ἐφετεινὴ ἐπέτειος τῆς 4ης Αὐγούστου ὑψοῦται εἰς ἕνα πελώριον ἐθνικὸν γεγονός, ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐχεχρίζουν τὰς χαρακτηριστικὰς περιόδους εἰς τὴν πολυτλοχαχον Ἱστορίαν τῆς φυλῆς.

Ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς νυκτὸς τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως τοῦ 1936 μὲ τὸν Ἰωάννην Μεταξᾶν γράφει, ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν, τὰς ὡραιοτέρας σελίδας τῆς Ἱστορίας της. Γράφει τὴν Ἱστορίαν μιᾶς δημιουργίας ἄνευ προηγουμένου. Γράφει τὴν Ἱστορίαν μιᾶς κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως σοφῆς, ἡ ὁποία ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διαταραχῆς προώθησε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν κοινωνικῶς προηγμένων κρατῶν. Γράφει τὴν Ἱστορίαν τῆς ἀνυψώσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς δημιουργίας τοῦ νέου πολίτου, ποὺ ἀφυρηλατεῖται εἰς τὴν ὡραίαν προσπάθειαν τῆς Ἐθνικῆς Νεολαίας. Γράφει τὴν Ἱστορίαν τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν της πηγῶν, ποὺ ἔμεναν νεκραὶ καὶ ἀνεκμετάλλευται ἐπὶ 120 ἔτη. Γράφει τὴν Ἱστορίαν τῶν δικαιωμάτων της ὡς ἐθνικοῦ καὶ κρατικοῦ συνόλου μὲ αὐμβολον τὴν Ἀθηνᾶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς μεταβολῆς τὸ δόρυ. Γράφει τὴν Ἱστορίαν τῆς ἀληθινῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀπέδειξε καὶ ἀποδεικνύει ἀκόμη σήμερον πὼς ἕνας λαός, ὅταν εὑρεθῇ ὁ ἄξιος ἡγέτης, ὁ ὁποῖος θὰ τοῦ δώσῃ πτερὰ πίστεως καὶ ρώμης, ἡμπορεῖ καὶ ἐκ τῆς καταστροφῆς νὰ ἀποφύγῃ καὶ πρὸς τὴν δημιουργίαν νὰ ὑψωθῇ. Αὐτὴν τὴν ἐπέτειον καὶ αὐτὴν τὴν τετραετῆ Ἱστορίαν καλούμεθα νὰ ἑορτάσωμεν εἰς μίαν ὑπερτάτην ἀνάτασιν ψυχῆς καὶ ἀκέφεως, ἡ ὁποία θὰ μᾶς πολλαπλασιάσῃ τὴν δύναμιν, διὰ νὰ συνεχίσωμεν τὸ μέγα ἔργον εἰς ἐθνικὴν ἀναπλάσεως.

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν προκήρυξιν τῆς Μεγάλης Λαϊκῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἑορταστὴν τῆς 4ης Αὐγούστου).

"ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,,

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:
Γιὰ ἕνα χρόνο Δραχ. 190
Γιὰ ἓξ μῆνες » 100

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
Γιὰ ἕνα χρόνο Λίρα 1

Ὑπεύθυνος Διευθυντής
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
Σαμάρα 6.

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου
ΣΩΤ. ΛΑΜΑΚΟΣ
(Πρεσβεύης 96)

Γιὰ τὰ περιεχόμενο τῶν διαφημίσεων τὰ «Ν. Γ.» δὲν ἔχουν καμμιὰ εὐθύνη.

Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ ὄχι, δὲν ἐπιστρέφονται.

Κάθε ἐμπόκιμα πρὸς τὴ περιεδικὸ ν' ἀπευθύνεται στὸν κ. Ἀντώνιον Νικολόπουλον.

— Τύποι καὶ οὐσία

Κάποια ἡμερομία ἀγγελιοφόρος ποὺ κάθε Δευτέρα ἀμμμμμμ «ἐπίσημη» σελίδα κι' ὅπου γιὰ ἕνα ὁλόκληρο χρόνο δημοσιεύονταν ἀνάβυτα τὰ ἀμμμμμμμμμ ἄθρα γιὰ τὴν «Ἐξελληνισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης», ἀγγελιοφόρος ἀπὸ ἀπόψη τὰ πρόγκιπα τῶν ... ἀνεμμμμμμμ τὸ ἀμμμμμμμμμ ἔκα σιμμμμμμ μὲ τὸν τίτλο «Τὰ τυπικά». Ἡ ἀνεμμμμμμμ τὴν πραγματικὴ χμμμμμμμ. Φτιαγμένο τὸν ἀνεμμμμμμμ τὴν πολὺ κακὴ ἀπόψη, ὅπου θὰ ἔμμμμμμμ ὁ ἀγωνιστὴς τῶν ἀμμμμμμμ. Ἀπὸ ἀπόψη, βλέπετε, ἕνας πολὺ τὴν γλῶσσα μὲ τὴν ἀμμμμμμμ ν' ἀγαπιέμαστε καὶ μὲ τὴν ὁδόλα. Ἡτανε ἀνθρωπὸς ἀστείος, ἀγγελιοφόρος κι' ἀγωνιστὴς τῆς γλώσσας. Κλείνω τὴν ἀγωνιστὴς μὲ τὴν ἀνεμμμμμμμ ἀνεμμμμμμμ τὴν ἀνεμμμμμμμ τὴν ἀνεμμμμμμμ τὴν

ΓΡΑΦΕΙΑ
ΡΗΓΑ ΠΑΛΑΜΗΔΗ 4
ΤΗΛΕΦ. 30-297

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑ, Περίοδος Β'
ΤΙΜΗ ΔΡΑΧΜΕΣ 4
ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 192

ΤΟ ΡΩΜΑΝΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΔΥΟ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΓΑΛΛΟΥ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ ΣΑΡΛ ΝΤΥΛΛΕΝ

(Τὸ ἄρθρο αὐτὸ τοῦ Γάλλου σκηνοθέτη Σάρλ Ντυλέν, ποὺ θά τὸ δημοσιέψουμε σὲ δυό συνέχειες, εἶναι ἀνέκδοτο καὶ πρωτοδημοσιεύεται στὸ περιοδικό μας. Εἶχε δοθεῖ, πρὶν ἀπὸ τὰ τελευταῖα γεγονότα στὴ Γαλλία, στὸν ἐκλεκτὸ συνεργάτη μας καὶ φίλο σκηνογράφο κ. Γ. Βακαλό, γιὰ νὰ δημοσιευτεῖ, μεταφρασμένο, στὸ περιοδικό μας):

Α'

Τὸν ὅρο ρωμαντικὸς δὲν τὸν ἐξετάζουμε ἐδῶ ἀπὸ τὴ φιλολογικήτου ἄποψη, ἀλλὰ ἀπὸ μιὰ ἄλλη, πιὸ ἄμεσα τεχνική. Αὐτὴ ἡ ἄποψη μπορεῖ νὰ σᾶς φανεῖ παράξενη. Δίχως, ὅμως, τὶς ἀναλύσεις, πάντα σοκάρεστε σὰν κοινό, ἀπ' τὶς διάφορες μανιέρες ἔκφρασης ποὺ βλέπετε καὶ ὑπάρχει ἕνα σημεῖο, ὅπου οἱ ἀπόψεις μας, ἡ δική σας ποὺ ἔρχεται ἀπ' ἔξω καὶ ἡ δική μου ἀπὸ μέσα, θὰ μποροῦσαν νὰ ταυτιστοῦν.

Ὁ Σαίντ-Μπέβ μᾶς λέει πὼς κατεμιᾶ ἀπὸ τὶς δυὸ ἐπαναστάσεις τοῦ 19ου αἰῶνα, ἔφερε τὸ θέατρό της. Ἂς ποῦμε πὼς τὸ 1830 ἔφερε τὸν ρωμαντισμὸ κι' ἂς ρίξουμε ἕνα πανοραματικὸ βλέμμα πάνω στὴ δραματικὴ τέχνη, γύρω σ' αὐτὴ τὴν ἐποχή.

Τί βλέπουμε;

Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ οἱ ἀνθρωπιστὲς ρωμαντικοὶ μὲ τὸν μεγάλο τους ἀρχηγὸ Βικτὸρ Οὐγκώ, ἐπικεφαλῆς, περιγυρισμένοι ἀπὸ κείνους, ποὺ, ἀπὸ βαθύτατη τάση ἢ ἀπὸ ὀπportουνισμό, πῆραν αὐτὸν τὸν δρόμο (θέατρο νεο-Ἐλισαβετιανό, ἢ νεο-ἱσπανικό, κάτω ἀπὸ τὸ σῆμα τοῦ Κάλντερον καὶ τοῦ Λόπε ντὲ Βέγκα). Κι' ἀπ' τὴν ἄλλη, οἱ κλασσικοί.

Τρίτη μεγάλη τάση, τὸ μελόδραμα κάθε εἴδους (ἱστορικό, κοινωνικό, ἠθογραφικό, ἠθοπλαστικό) μὲ τὸν Ἀλέξαντρο Δουμᾶ (πατέρα) σὰν δημιουργὸ τοῦ εἴδους. Σ' αὐτὲς τὶς τρεῖς κατηγορίες ἀνήκε ὅλη ἡ θεατρικὴ παραγωγὴ τῆς ἐποχῆς, παρ' ὅλη τὴν ἀνεξαρτησία μερικῶν καὶ κάποιες ἰδιαίτερες περιπτώσεις: τοῦ Μεριμέ, λογουχάρη.

Τί ἐσήμαινε ἡ ρωμαντικὴ τάση;

Τὴν ἐπιστροφὴ στὸ δρᾶμα ἀπὸ ἀντίθεση στὴν τραγωδία, τουλάχιστο ὅπως τὴν ἔνοιωθε ὁ 17ος αἰώνας.

Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορά;

Ἡ διαφορὰ βρίσκεται στὴ δόση καὶ στὸν τρόπο τῆς χρησιμοποίησής της.

Δρᾶμα θὰ πεῖ, ὅπως ξέρετε: δράση. Στὸ δρᾶμα ἡ δράση ξετυλίγεται στὴ σκηνὴ μπροστὰ στὰ μάτια μας. Αὐτὸ δὲ θέλει νὰ πεῖ ὅτι πρέπει νὰ βλέπουμε μιὰ συγκέντρωση πράξεων ἐξωσκηνικῶν, ἀλλά, ἀντίθετα, ὁ δραματουργὸς μεταβάλλει τὶς ἐξωσκηνικὲς πράξεις σὲ μιὰ συγκεντρωμένη πράξη, ἱκανὴ νὰ γίνει πάνω στὴν ἰδιασκηνή. Ἡ κλασσικὴ τραγωδία εἶχε κι' αὐτὴ τὴ δράση της. Τὸ θέατρο, πρὶν ἀπὸ ὅλα, εἶναι δράση. Ἡ δράση βρίσκεται στὴ βάση ὅλων τῶν πετυχημένων δραματικῶν ἔργων. Δηλαδή: ἐκείνων ποὺ βρίσκουν τὴν πληρότητά τους στὰ φῶτα τῆς ράμπας. Βέβαια, ἡ δράση δὲν εἶναι τὸ πᾶν. Ἕνας συγγραφέας μπορεῖ νὰ καταστρώσει ἕνα σχέδιο, ὅπου ἡ δράση νὰ ξετυλίγεται μὲ ὅλους τοὺς κανόνες τῆς τέχνης. Τίποτε δὲ λείπει ἐπιφανειακά, ὥστε τὰ γεγονότα νὰ διαδέχονται τὸ ἕνα τὸ ἄλλο, ὡς τὴν τελικὴ καταστροφή..., κι' ὅταν ἡ στέρεη αὐτὴ πανοπλία κατοικηθεῖ ἀπὸ τοὺς ἥρωές της, ἂν οἱ ἥρωες αὐτοὶ δὲν εἶναι, ὅπως συχνὰ γίνεται, παρὰ μεγάφωνα, ποὺ ἐκφράζονται, ὅπως οἱ δραματικοὶ συγγραφεῖς κι' ὄχι σὰν ἄνθρωποι, μὲ σάρκα καὶ ὀστᾶ, τότε ὁ θεατὴς ἔχει τὴν ἐντύπωση πὼς δὲ γίνεται τίποτε, πὼς τὸ ἔργο χρονίζει, δὲν ἔχει δράση. Καὶ πλήττει ἀφάνταστα. Ἀντίθετο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα, ὅταν ἕνας συγγραφέας, πιὸ στοχαστικός, πιὸ βαθύς, ἀρχίζει νὰ πλάθει τοὺς ἥρωες του καὶ νὰ τοὺς κινεῖ πάνω στὴ σκηνὴ κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς ἀτόφιας δράσης. Ὁ θεατὴς νοητεύεται μόλις ἐμφανιστοῦν, περιμένει ἀπ' αὐτοὺς θαύματα, ἀλλὰ νὰ πὼς πολὺ γρήγορα τοὺς βρίσκει κουραστικούς, κοινότυπους, σὰν ἐκείνους τοὺς τύπους ποὺ συναντᾶτε μέσα σ' ἕνα καφενεῖο, σᾶς διαπιδάζουν γιὰ λίγα λεπτά, κ' ὕστερα ἀρχίζετε νὰ νοιώθετε πλήξη, μόλις ξαναοχίσουν. Αὐτὸ θέλει νὰ πεῖ πὼς ἡ δράση καὶ ὁ διάλογος εἶναι στενὰ συνδεδεμένα μεταξύ τους καὶ πὼς μόνο ἀπὸ μιὰ πετυχημένη σύνδεση αὐτῶν τῶν δυὸ οὐσιαστικῶν παραγόντων μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ ἕνα ἄρτιο θεατρικὸ ἔργο.

Ὅμως ἕνα δεῖγμα τῆς δύναμης τῆς δράσης καὶ τῆς δραματικῆς τῆς ἀξίας εἶναι ἡ περίπτωση ἑνὸς Σαρντοῦ, ποὺ διατηρεῖ ἀκόμα μιὰ σχετικὴ ἀξία ἐξαιτίας τῆς πραγματικῆς του δυναμης ἐφεύρεσης, ὅσον ἀφορᾶ τὶς δραματικὲς καταστάσεις. Δυστυχῶς τὸ ὡραιότερο ἀπὸ τὰ γραφτά του δὲ βρίσκεται στὸ ὕψος τῶν εὑρημάτων του.

Λοιπόν, δὲν ὑπάρχει δραματικὴ τέχνη δίχως δράση: ὅταν αὐτὴ γίνεται ἀναιμική, τὸ θέατρο κινδυνεύει. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα.

Μόνο ὅτι ἐνῶ τὸ δρᾶμα δείχνει καὶ παρουσιάζει τὴ δράση, ἡ τραγωδία τὴν ἐκμεταλλεύεται καὶ περνάει ἀλλοῦ, μᾶς τὴν ἀναφέρει ἁπλῶς, κι' ἐμεῖς τὴν ὑποθέτουμε, ἀλλὰ δὲν τὴ βλέπουμε ποτέ.

Ἀλλὰ ὡς τώρα καὶ στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη μορφὴ — κλασσικὴ τραγωδία ἢ δρᾶμα — οἱ δυὸ αὐτὲς τάσεις εἶχανε φτάσει στὸ σημεῖο τῆς τεχνικῆς τους τελειότητας — κι' ὁ καθένας μπορεῖ νὰ προτιμᾶ ὅποια ἀπ' τὶς δυὸ θέλει. Ἐγὼ δὲν προτιμῶ τὴ φόρμα τοῦ 17ου αἰῶνα, ἀλλὰ παραδέχομαι πὼς καὶ στὴ μιὰ, καὶ στὴν ἄλλη ὑπῆρχε ΤΕΧΝΗ.

Φαίνεται πὼς ἡ προστατευτικὴ τάση τῶν ρωμαντικῶν ἀπέναντι στὸ θέατρο προέρχεται ἀπὸ τὴν εὐκολία τους νὰ καταπιάνονται μὲ κάθε εἶδος. Πολλοὶ νομίζουν πὼς ὁ Οὐγκὼ πέτυχε στὸ θέατρο, ἀλλά, ἡ δική μου γνώμη εἶναι ὅτι ἀπέτυχε πλέρια.

Τὰ ἐπεισόδιά του εἶναι φτωχὰ ἢ εὔκολα. τὰ δραματικά του κίνητρα ἐπαναλαμβάνονται, καὶ δέν ἀπομακρύνονται σχεδὸν ποτὲ ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ἐκδίκησης καὶ τῆς μνησικακίας, καὶ τέλος, δὲν ὑπάρχει ἀληθινὸς δραματικὸς ρυθμὸς μέσα στὰ δράματά του, παρ' ὅλο ὅτι ὑπάρχει πολὺ ταμπουρωχτύπημα γιὰ νὰ σκεπάσει αὐτὴ τὴν ἔλλειψη. Οἱ δραματικοὶ στίχοι τοῦ Οὐγκὼ βρίσκονται μακρυὰ ἀπὸ τὴν τελειότητα, ποὺ ἔφτασαν σὲ ἄλλα σημεῖα. Ὁ Οὐγκὼ εἶναι τὸ ἀμβλωμένο, τὸ ἐκφυλισμένο, δρᾶμα...

... ...

Δὲν ἔχω τὴν πρόθεση νὰ κάμω ἐδῶ τὴ δίκη τοῦ Οὐγκώ. Θὰ παρατηρήσω μονάχα πὼς στὸ θέατρο αὐτὸς εἶτανε ὁ ἱδρυτὴς ἑνὸς ψεύτικου εἴδους, ὁ πατέρας ἑνὸς ἀνακατώματος ποὺ θ' ἀποτελέσει ἀργότερα τὴ χαρὰ τοῦ Ἐδμόνδου Ροστὰν καὶ θὰ τοῦ ἀνοίξει διάπλατα τὶς πύλες τῆς λυρικῆς δόξας.

Οἱ ἄλλοι ρωμαντικοὶ δορυφόροι, ἐκεῖνοι ποὺ πιὸ ἰδιαίτερα ἐπιδόθηκαν στὸ νεο-ἱσπανικὸ καὶ τὸ νεο-ἐλισαβετιανὸ εἶδος, εἶναι πιὸ ὀξυδερκεῖς καὶ πιὸ βαθεῖς ἀπὸ τὸν Οὐγκώ, καὶ στὸ γράψιμο πιὸ εὐχάριστοι — ἄριστοι πολλὲς φορές. Ὁ Βινὺ καὶ ὁ Μυσσὲ ἔφεραν ἀπελπισμένες εὐαισθησίες στὴν ὑπηρεσία ἑνὸς εἴδους, ποὺ τὸ πιὸ δυνατὸ πάθος εἶχεν ἀναδείξει. Ἡ ἀποτυχία τοῦ Τσάτερτον εἶναι ὅτι εἶναι κλαψιάρης, ὁ Ἄμλετ δὲν εἶναι. Οἱ ρωμαντικοὶ ἥρωες εἶναι «ἰαλθακοί» στὴν ψυχή. Ἀλλὰ τὸ πιὸ ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι οὔτε ὁ Οὐγκώ, οὔτε ὁ Βινύ, οὔτε ὁ Μυσσὲ ὑπῆρξαν δραματουργοί, οὔτε καλοὶ ἐργάτες. Ἂν καὶ ἐξαιρετικὰ ποιημένοι ὅλοι τους (αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικώτερο γνώρισμα τῆς δραματικῆς αὐτῆς σχολῆς), ὡστόσο δὲν πῆραν τὸν κόπο νὰ κάμουν κάτι πιὸ σημαντικό. Ἔβλαψαν τὸ ἐπάγγελμα. Καὶ ἀπ' αὐτοὺς προέρχεται ὅλη ἡ ἀπάτη ποὺ γεμίζει τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνα

Ἀπ' αὐτοὺς κ' ὕστερα, ἡ δραματικὴ τέχνη παύει, κατὰ ἕναν τρόπο, νὰ εἶναι τέχνη. Ἂς πάρουμε τὴν περίπτωση Μυσσέ. Αὐτὸ ποὺ εἶναι τὸ κυριώτερο γνώρισμα τῆς περιπτώσης αὐτῆς, εἶναι ἡ δραματικὴ δύναμη ποὺ μεταβάλλει ἕνα ἔργο (ἀπὸ ἄλλη ἄποψη ἄπειρα πιὸ γοητευτικὸ καὶ πλούσιο ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Οὐγκώ) σὲ ἄρρωστο λουλούδι, σὲ μιὰ θελκτικὴ ἀρρώστεια, καὶ τὸ καταδικάζει σὲ μιὰ ζωὴ καθιστική. Βέβαια τὰ ἔργα τοῦ Μυσσὲ μποροῦν περίφημα νὰ παίζονται (τὰ «Καπρίτσια τῆς Μαριάννας» ἔχουν γνωρίσει τόσες ἐπιτυχίες). Τὸ θέατρο εἶναι τόσο περισσότερο ἑλκυστικό, ὅσο πιὸ λεπτὴ εἶναι ἡ σκηνοθεσία στὸ ζωντάνεμά του, ἀλλὰ πάντα ἀναλαβαίνουν μὲ μεγάλη προσοχὴ αὐτὸ τὸ ἔργο ποὺ ἔχει πάθει ἀπὸ μιὰ λεπτὴν ἀναιμία καὶ πού, δραματικά, διατηρεῖ τὰ ὠχρά του χρώματα. Ἔτσι, τὸ φεγγαρόφωτο τοῦ πάει καλύτερα ἀπὸ τὸ λαμπρὸ ἡλιοφῶς στὴ σκηνή. Κ' ὕστερα, γιατὶ δὲ θὰ ὑπῆρχε ἕνα θέατρο μὲ φεγγαράδα; Ἀναμφίβολα τὸ θέατρο τοῦ Μυσσὲ εἶναι καὶ παραμένει θέατρο, ἀλλὰ ἀποτελεῖ ἐξαίρεση.

Ἂς ἀφήσουμε κατὰ μέρος τὸ ἔργο τοῦ Βινύ, ποὺ δὲν εἶναι ἐξαίρεση, ἀλλὰ δεῖγμα. Πολλοὶ συγγραφεῖς ἀνήκουν στὴν ἴδια περίπτωση, ἔχοντας στὸ ἐνεργητικό τους ἕνα-δυὸ ἔργα ποὺ ἡ χάρη τους ἢ ἡ ἀξία τους κρύβουν τὴ βαθύτερη τεχνικὴ ἀνεπάρκειά τους. Ἀπὸ μακρυὰ τὸ σύνολο αὐτῶν τῶν μονάδων δίνει τὴν ἐντύπωση τοῦ πλούτου καὶ δημιουργεῖ τὴν αὐταπάτη ὅτι βρίσκεται κανένας μπροστὰ σ' ἕνα θέατρο. Ἀλλὰ ἡ ἀδυναμία τῶν ἔργων αὐτῶν ἀποκαλύπτεται μόλις θελήσει νὰ τὰ σκηνοθετήσει. Εἶναι «θέατρο-ἀντικατοπτρισμός».

Ἂν γενικεύσω βεβαιώνοντας πὼς τὸ θέατρο ἔγινε σιγά-σιγὰ ἡ πιὸ ἀγαπητὴ καὶ πιὸ κερδοφόρα ἀπασχόληση τῶν συγγραφέων τοῦ 19ου αἰῶνα, πρέπει νὰ κάμω δυὸ ἐξαιρέσεις.

Ἡ πρώτη, τέλεια πλατωνική, ἀφοῦ ὁ συγγραφέας ἐγκαπάλειψε τὰ πάντα, ἀφορᾶ τὸν Στένταλ. Ἔχοντας τὴ βεβαιότητα πὼς ἀπὰ τὰ νεανικά του ἀκόμα χρόνια θὰ εἶτανε σὲ θέση νὰ συγκεντρώσει τὴ δόξα τοῦ Κορνέϊ καὶ τοῦ Ρασίν, ἐπιτέλεσε ἕνα τεράστιο ἔργο, μπῆκε στὴν καρδιὰ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα, γιὰ νὰ βεβαιωθεῖ, στὸ τέλος, ὅτι θὰ γινόταν ὁ πιὸ τερπνὸς μυθιστοριογράφος μας.

Ἡ δεύτερη ἐξαίρεση ἀφορᾶ τὸν Μεριμὲ καὶ τὸ θέατρό του, ἢ καλύτερα τὸ θέατρο τῆς Κλάρας Γκαζούλ (*)

Ἀπὸ κοροϊδία καὶ δίχως ἀμφιβολία ἀπὸ ἀντίδραση στὸ κλασσικὸ πνεῦμα, ὁ Μεριμὲ ἔκαμε μιὰν ἀπομίμηση τοῦ σύγχρονου ἱσπανικοῦ θεάτρου τοῦ Κάλντερον καὶ τοῦ Λόπε ντὲ Βέγκα. Ἀλλὰ τὸ πρωτότυπο καὶ δραματικὸ ταμπεραμέντο τοῦ Μεριμὲ ποὺ μᾶς ἀποκαλύπτουν φωτεινότατα οἱ νουβέλλες του, συζευγμένο μὲ τὴ μορφὴ τοῦ ἱσπανικοῦ αὐτοῦ θεάτρου, μορφὴ τόσο δυνατὴ καὶ τόσο ἀγνή, γεννᾶ ἕνα θέατρο ποὺ μπορεῖ νὰ παίζεται περίφημα, παρὰ τὸ κάποιο ἀνάλαφρο ἄρωμα παρωδίας ποὺ ἀναδίδει πότε-πότε τὸ θέατρο τῆς Κλάρας Γκαζούλ.

Μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1848, τὸ θέατρο ποὺ εἶχε μπουρζουαζοποιηθεῖ, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου, ἔγινε καθιστικό. στατικό. Στερημένο ἀπὸ τὴ ζύμη τῆς δράσης, βαρύ, καὶ σὰν δηλητηριασμένο ἀπὸ ἔλλειψη ἀέρα, κλεισμένο ἀνάμεσα στοὺς τρεῖς τοίχους τοῦ αἰώνιου σαλονιοῦ τοῦ Λουδοβίκου 16ου, ἔγινε θέατρο σαλονιοῦ. Καὶ τότε ἔτσι κλεισμένο, ἔτσι χαυνωμένο, χρειάστηκε νὰ μιλήσει μέσα στὸ σαλόνι γιὰ ζητήματα σαλονιοῦ. Οἱ ὑπηρέτες, οἱ γάμοι καὶ τ' ἀρραβωνιάσματα, οἱ κουτσομπόλες καὶ οἱ μοιχαλίδες... ἀπ' αὐτοῦ πρωῆλθε τὸ θέατρο τοῦ Ἀλέξαντρου Δουμᾶ (υἱοῦ). Εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς μικρότερης προσπάθειας τοῦ θεάτρου; Ὅλοι εἶναι καθισμένοι στὰ ἀναπαυτικά τους φωτεῖα καὶ μιλοῦν, μιλοῦν, μιλοῦν... Ἕνα εἶδος μαγειρικῆς, δηλαδή, μὲ σάλτσα λίγο πολὺ καλή. Μερικὲς φορὲς θέλησαν νὰ κάμουν φαγητὸ μ' αὐτὴ τὴ σάλτσα, ἀλλὰ τὸ φαγητὸ ἔγινε ἀφάγωτο.

ΣΑΡΛ ΝΤΥΛΛΕΝ

(ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ)

(*) Σ. τ. μ.— Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Προσπὲρ Μεριμὲ παρουσίασε τὰ θεατρικά του ἔργα σὰν μετάφραση κάποιας Ἱσπανίδας συγγραφέως, τῆς Κλάρας Γκαζοὺλ — ἀνύπαρκτης βέβαια.

Περιεχόμενα

1η ΣΕΛ.— Μελ. Μαλακάτη: «Θυμητικὰ καὶ λησμονημένα», Κλέωνα Παράσχου: «Νέα ψανεράματα τῆς καθαρεύουσας», Νικήφ. Βρεττάκου: «Γράμματα».

2η ΣΕΛ.— Γ. Περαστικοῦ: «Πορτραῖτο τοῦ κ. Μιχ. Ἀργυροπουλοῦ».

3η ΣΕΛ.— Δ. Βετσώρη: «Ἡ καλλιτεχνικὴ ἀγορά», Καρθαίου: «Τὰ σημειώματα τοῦ Παρατηρητῆ».

4η ΣΕΛ.— Πλουτάρχου: «Ἀλκιβιάδης», μετάφρ. Γ. Κοτζιούλα.

6η ΣΕΛ.— Δ. Κοκκούλα: «Μικρὴ ἀδύσσεια», Ἀλῆς Ἰακωβίδη: «Πόλεμος», Σωκρ. Καραντινοῦ: «Καρολίνα», θεατρικὴ κριτική. Β. Κατζουλάκη: «[illegible] νόμιμη».

7η ΣΕΛ.— Μιὰ ἐπίκαιρη ἔρευνα: Μιλοῦν οἱ κ. Κώστας Θράνης, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος καὶ Γιῶργος Θεοτοκᾶς.

8η ΣΕΛ.— Ἔρικκ Κώλντγουελ: «Στὰ καπνοτόπια», μετάφρ. Ν. Ἀνδρικόπουλου.

9η ΣΕΛ.— Α. Κυπρολέοντος (Γεωργιάδη): «Ὁ Πατέρας», διήγημα.

10η ΣΕΛ.— «Ὅσα γράφουν οἱ ἐφημερίδες», Ἡ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνηση.

12η ΣΕΛ.— Σάρλ Ντυλλέν: «Τὸ ρωμαντικὸ θέατρο».

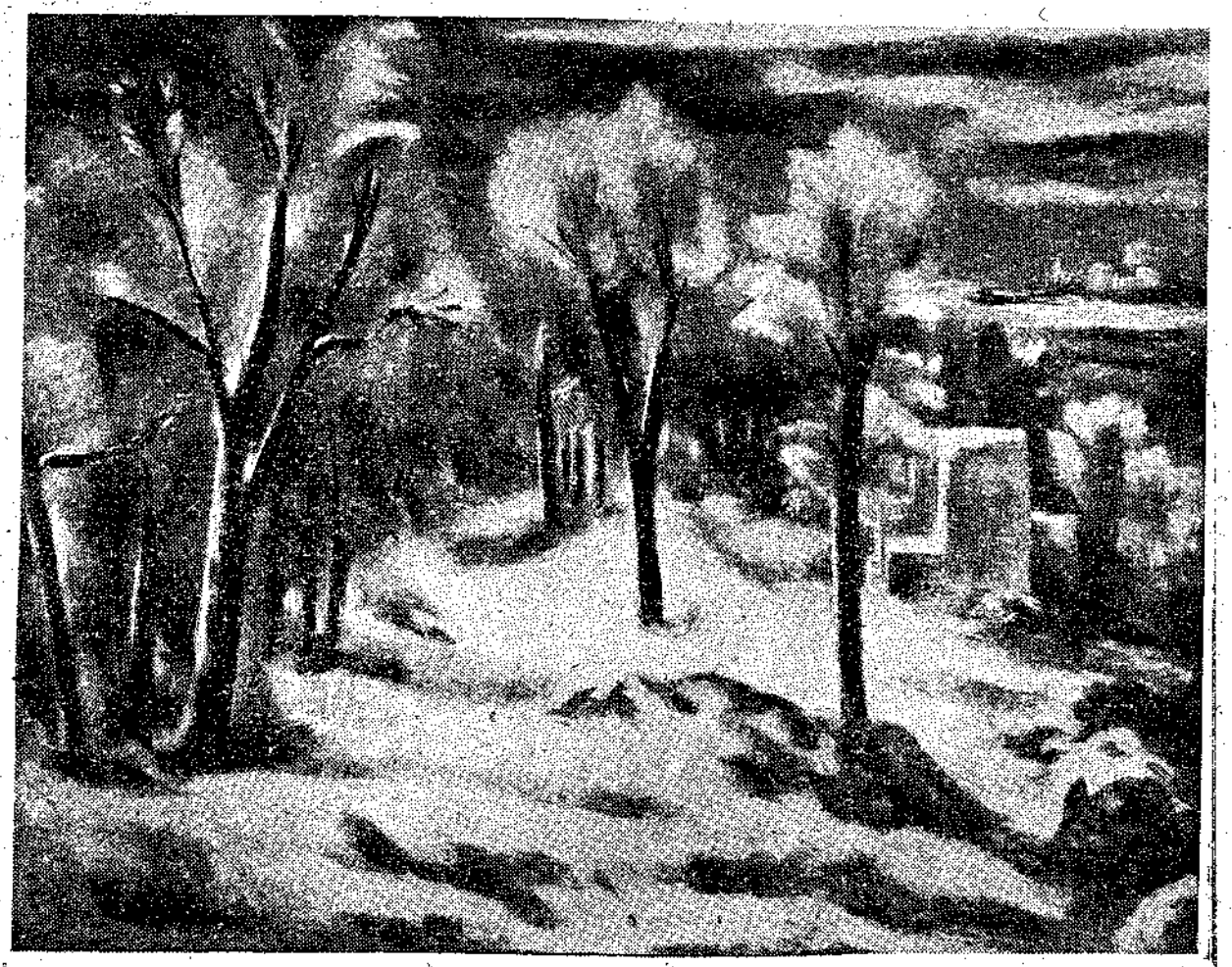

Β. ΝΟΡΝΤΦΕΛΝΤ: «Τοπίο».